Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

~~254~~
Wb8
g 36
GW. 3894
CA. 262
[a b c d e f⁸ g⁶]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

Watermerk kroon met 3 lelies.

La Serna Santander V. N. III. N° 88.

[a]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

J. B. Vande Velde S T Dr

S. Bernardini Senensis, qui obiit 2 May 1444 tractatulus De Vita Christiana, non memoratur in Oper: Lucæ Waddingi Scriptores ord. minor. Romæ 1650 in fol. p. 58.

rarissima est hæc editio, vetustatis omnia proferens indicia; mirum porro, nullam ejus fieri mentionem in libro D. De la Serna.*

omnino mentio hujus libri fit ap. De la Serna Tom. II. p. 477. –

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

¶ Sanctiſſimi p̄ris bernardini ordinis mino
rū de vita xp̄iana tractatulus in tres excellē-
tiſſimos ſermones diuiſus Incipit feliciter

SObrie et iuſte et pie viuamus ī hoc
ſeculo expectātes beatam ſpē et
aduentū glorie magni dei Ad ti-
tū ſecūdo ¶ Criſtiana vita de q̄
ad preſens tractaturi ſumus lex eſt eterna tp̄a
liter promulgata. diuine volūtatis oſtenſio.
reformatio ymaginis deformate. īuiſibiliū a-
mor. terror demonū. clauſura inferni. mūdi-
cia cordis. aīe ſpeculū. ſol īuiſibiliter lucens
venuſtas oīm morū. via et ianua p̱adiſi Hec
ē via regalis q̄ recipit ōnes. in oībus coīcabi-
lis. omnibus coaptabilis. oībus quidem debita
et poſſibilis eſt. Hāc aſſumere. poſſunt reges
et īperatores p̄cipes et magnates. Abſq; mu
tacioē iuſte dignitatis xp̄iane vite poſſunt ex
periri virtutē. Blandit̄ nobilibus. ignobilibus
ſeruandi eā audaciam preſtat. Sapientes nō
abicit inſipiētes non repellit. diuites nō dedig

KONINKL.
BIBLIOTHEEK
TE 'SHAGE.

[a 2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

nat̃. congratulatur pauꝑibus. nec ſexus in ſua
oꝑatione diſcernit. ãplectitur infideles. nõ dãp
nat iura coniugij. ſtatum continencie fouet. ex
tollit pre hijs in culmine virginitatem. et cũc
tis in ea perſeuerantibus vitam eternam in-
fallibiliter pꝛomittit. Hanc igitur xpianã vi-
tam paucis verbis magnis qꝫ ſentencijs beatꝰ
apoſtolus in pꝛopoſito verbo declarando cõpꝛe
hendit dicẽs Sobꝛie et iuſte et pie viuamus ꝛc.
¶ In hijs ſacris eloquijs tres virtutes comme-
morat generales. ¶ Pꝛima dicitur modeſtia . et
de hac dicit ſobꝛie . ¶ Scd̃a dicitur iuſticia. et
de hac ſubiungit iuſte. ¶ Tercia pietas nuncu-
patur. et de hac ſuꝑaddit pie . Viuamus ideſt
viuendo ſeruiamus. in hoc ſeculo. ſcilicꝫ ꝑegri
ni· expectantes beatam ſpẽ . ideſt ſpem que ad
beatitudinẽ ducit . et aduentum glozie magni
dei . ſcilicet expectantes glozi am quam experie
mur in deo magno· quando ſcilicet contẽplati
mur quod pſalmigraphus ait. Magnus dñs et
laudabilis nimis in ciuitate dei noſtri in mon
te ſancto eius

❡De xp̄iana modeſtia
que triplex eſt.

❡Prima q̄dem virtus xpiſtiane vite ad preſens modeſtia nuncupatur. ❡Eſt āt modeſtia virtus q̄dam qua nec plus nec min9 agimus. Et ad hāc hortat̄ apoſtol9 dicens ſobrie. Et ad philippēſes quarto iterū ait. Modeſtia vr̄a nota ſit oībus hoīb9. dn̄s enim ꝓpe eſt. quaſi commouefaciens omnes ſicut cōmoueri ſolent pueri metas ſcolaſtice diſcipline aggredientes cū eis dicitur magiſter adeſt.

❡Tota igit̄ xp̄iana vita ac moralis vite modeſtia cōph̄edi poteſt in tribus.

❡Prima dicit̄ ꝑcimonia.
❡Scd̄a dicit̄ diſciplina.
❡Tercia noīat̄ honeſtas.

❡Articul9 prim9 de t̄plici ꝑcimonia per quā regulatur tota vita xpiſtiana.

❡ Prima quidem parcimonia nuncupatur
❡ Dicit̄ autē parcimonia a para vel a ꝑco

vt dicat̃ pcimonia quaſi pcitas in alimonia vite. metã non excedere racionis.

¶ vt ergo homo viuat ſcd̃m hanc racionabilẽ pcimoniã. triplicẽ pcimouiã conſiderare neceſſe eſt.

¶ Primã iu victu et veſtitu
¶ Scd̃am iu vigilia et ſompno
¶ Terciam in labore et ocio.

¶ Prima ãt pcimonia. in victu et veſtitu ſeruanda eſt. primũ ad corporis nutrimentum ĩtrinſecum. ſcd̃m ad corporis veſtimẽtũ extrinſecũ. Nempe ſine hijs duobus vita hũana minime ſeruari poteſt. tñ in eis exceſſus atq̃ defectus oĩno vitandi ſunt.

¶ Primo q̃dem iu victu non debet eſſe
Exceſſus neq̃
Defectus

¶ Non vtiq̃ in victu debet eſſe exceſſus. Per victum quidem ĩtelligim9 oĩa que ad intrinſecã corpis ſuſtẽtacionẽ requirũt̃. Jn hoc q̃dem exceſſum eſſe prohibet dñs luce xxi; dicẽs. Attẽdite ne grauentur corpa vrã crapula et ebri

tate. Et iterū eccī xxxvij ait . Propt̄ crapulā
multi ꝑierunt. qui āt abſtinens eſt adiciet vi/
tam. Proinde licʒ homo ſcd̄m quoſdā ad eccle
ſie ieiunia vſqȝ ad viceſimūprimū annū com/
pletum non ſit aſtrictus. tn̄ qui ante illā etatē
a carnis illecebris moleſtantur ex ipſa nature
lege ꝑfigere ſibi debēt aliquod tēpus vel dies
in quibꝰ modificēt mortiferos ſenſus ſuos · ſi/
cut et tales exhortādo ad colocēſes iij ait apl's
Mortificate membra vrā que ſunt ſuꝑ terram.
Propterea magne deuotiōis atqȝ vtilitatis ē
opus in q̄libet ebdōmoda aliquē ſibi abſtinē/
cie diem cōſtituere ob reuerēciā matris dei. ā
in memoriā dn̄ice paſſionis . Nec quoqȝ nimia
abſtinēcia ſibi ſumēda eſt. nā ꝑnicioſe illud o/
pus ſumitur quod ad laſſitudinē oꝑatur. Hinc
ad romanos . Racionabile ſit obſequium veſ/
trum. Et iterum ij. ad corinthios vi . Caſtiga
ti non mortificati.

¶ Secundo quoqȝ non debet excedere in veſti/
tu . In veſtimēto āt cetera corꝑis atʒ cubiculi
atqȝ tocius domus ornamenta connumeramus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

¶ Circa que oīa ne homo excedat ſed verā pci‑
moniā ſeruet tria conſiderare neceſſe eſt

¶ Primū quod reſpicit
ad tempus preteritum.
¶ Secūdum quod reſpicit
ad tempus preſens.
¶ Tercium quod reſpicit
ad tempus futurū.

¶ Primū qdem qđ reſpicit ad tempus preteritū
eſt pēſare atqꝫ recolere ſi talia indumēta atqꝫ
iocalia et ſimilia habita reperiūtur ex illicite
acqſitis. vel ſi ex hijs talia dās ipotens fcūs
eſt ad ſatiſfaciendum male ablata. Nam teſte
yſaya ix. ca. Veſtimentū ~~tuū~~ mixtū ſanguine
ſcilicet pcci erit in conbuſtionē· et cibus ignis
idꝫ cauſa erit ꝙ illud gerens eternalit̄ cōbu‑
retur ita vt fiat cibus eternalis ignis·

¶ Scđm qđ refert ſe ad tēpꝰ preſens ē dilig̅ē
ter examinare ſi talia ornamēta et veſtimen‑
ta cōueniunt ſtatui tuo. nā quod cōuenit vni
alteri ſepe inconueniens ē ꝓpter ſtatus diuerſi‑

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

tatē. Verbi gracia. Vni magne dn̄e conuenire probatur qđ vxori ciuis vni⁹ incōueniens eſt nec conuenit viri ruſtico qđ conuenit mercatori. et ſic de alijs conſimilib⁹ ſecūdū ſtatuum diuſitatem. Qđ oſtendere volens ſumm⁹ pontifex deus in ornatus differēcia fecit ipſi⁹ celi luminaria quēadmodū prima ad cori. xv apl's teſtat dicēs Stella differt a ſtella in claritate.

¶ Tercium qđ refert ſe ad tēp⁹ futurū ē cū prouidēcia prouidere ſi cū talib⁹ expēſis tā large iniciatis pēſatis caſib⁹ abſq ip̄is lucris poſſit pſeuerare. Nam ſicut propheta ait qđ tenebroſum ſeculū nō aduertit. Abiſſ⁹ abiſſum īuocat. Plane abiſſus magnarū expēſarū abiſſum īuocat impiorum lucrorum. ad q̄ occaſionē dare non licz quāuis magne et nobilis condicionis exiſtat.

¶ De ſecūda parcimonia que in vigilia et ſompno ſeruāda ē

¶ Scđa percimonia in vigilia et ſompno ſer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

uanda eſt. In hijs quoqꝫ duob⁹ tota noſtra cō
ducitur vita. nec in aliquo ipſorum debet eſſe
exceſſus.

¶ Primo in ꝙ homo non debet excedere in vi-
gilia. Sancta quippe vigilia eſt cum per eam
queratᷣ et inueniatᷣ deus. Canticoꝝ iij ipſe teſta
tur dicens. Inuenerunt me vigiles qui cuſtodi
erunt ciuitatem ſcilicet aīe ſue dum videlicet
inſiſtebant vigilijs ſacris. Immoderata tamen
vigilia expiencia teſte eneruat ſpm̄. et corpo-
ris vires conſumit. atqꝫ quandoqꝫ hoiem amē
tem reddit.

¶ Scd̄o quoqꝫ non debet eſſe exceſſus in ſomp
no. Nimia quoqꝫ dormicio ebetem ad virtuo-
ſa reddit hominē et mertē. negligenciā parit
et fouet. Ex quo fit ꝙ faciliter mēs ad caſum
oībus tēptacionibus patet. Racio eſt quia ex
nimietate dormitionis includitᷣ racio. intelli-
genciā ſuffocatur, memoria debilitatur volūtas
tepeſcit. et fit homo īconſideratꝰ. pericula non
videt. bona non curat. Ex quo vtiqꝫ fit vt leui
temptatione anim⁹ ꝓpulſatus et mala commit-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

tat. et bona omittat. et qđ deterius eſt nec il-
la aduertat Proinde .i. ad corinthi apoſtolus
nos hortat̃ exercitari p arma iuſticie a dex-
tris et a ſiniſtris. ſcilicꝫ. ne nimietate vigilie
ſeu ſompni a nr̄is adūſarijs proſternamur.

¶ De tercia paci
monia in labore
et ocio ſeruāda

¶ Tercia pcimonia in labore et ocio ſeruanda
eſt. et in hijs quoqꝫ duobus tota vita huma-
na decurrit. nec eciā ī aliquo eoꝝ debet homo
excedere

¶ Primo q̄dem non debet homo excedere in la
bore Bonus eſt nempe corpori et aīe modera-
tus labor Corpus eī a multis infirmitatibus
liberum reddit et neceſſaria corpori ſubminiſ
trat. pſalmiſta ait. Labores manuum tuarū ēc
beatus es et bene tibi erit . Necnon ſpiritum
deuocionis conſeruat et nutrit . Immoderatus
attamen cum fuerit . et maxime p tēperalibus
cōgregādis corporis vires cōſtringit. diminu-

it vitã.extinguit ſpm̄.voluntatē bonam ener
uat.atq̃ omni boneſta delectatione hoīem pri
uat.Talis vtiq̃ labor arra inferni iam dici po
teſt.ſicut de tali ꝓpheta inquit.Laborabit ine
ternum et viuet adhuc in finem vt ſcilicet ſine
fine non moriendo laboret.
¶Scd̄o non debet excedere homo ī q̄ete te oci
o corpali.Eſt quippe ocium oīno humane na
ture contrarium.Qd̄ dn̄s miſtice geneſis quī
to manifeſtat.cum adam eciam ante lapſum po
ſuit in paradiſo voluptatis vt oparetur et cuſ
todiret illū.Oīs nēpe ocioſus efficit̄ vicioſus
Proin̄ ecci xxiiij dicit̄·Multam maliciā docu
it ocioſitas.Quod exemplū zodome manifeſ
tat de qua ezechielis xvi ſcriptū eſt.Hec fuit
iniquitas zodome ſororis tue ſcilicȝ o aīa oci
oſa.ſupbia.ſaturitas panis ipſi⁹.et ocium ei⁹
¶Eſt nichilhominus ocium ſanctū et ſpūaliter
operoſum.admodū q̄dem neceſſarium ad ſalu
tem.de quo exodi xx p̄cepit dn̄s dicens.Me
mento vt diem ſabbati ſanctifices·ſanctis ope
rib⁹ in eo vaces.Ad hoc q̄dem ocium hortatur

ꝓpheta dicēs. Vacate et videte ꝙ Quaſi dicē velit. Vacando in diuinis opibus experimentaliter cognoſcetis ſuauitates et dulcedines dei Nec tantum in diebus feſtiuis vacandum eſt ſed cotidie ſtatuenda eſt aliqua pars diei ī qua fidelis anima añ oculos ſuos cōſtituat ſibi creatorē deum, redemptorē. glorificatorē. iuſtum. et miſericordem. vt ſemꝑ ab eius offenſis arceatur timore. et ad eius beneplaccita attrahatur amore.

¶ Articulus ſecūdus de triplici diſciplina ꝑ quā tota vita xpriſtiana diſciplinatur

¶ Secūda monſtia dicitur diſciplina. ¶ Eſt āt diſciplina ſcd̄m morales competens informatio anime ad id qd̄ eſt vtile et honeſtum. ¶ vel ſcd̄m alios. Diſciplina eſt receptio preceptorū quibus acceptis docet id qd̄ deſideramus. Docet enim xpriſtianū diſciplina p̄cepta vite ſuſcipere et omni ſtudio ope implere. quia oīa vi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

te xpiane pcepta ſunt vtilia et honeſta. Ad ta
lem diſciplinam ſuſcipiendā hortatur pheta
dicens. Apprehendite diſciplinā neqn̄do iraſ
catur dn̄s ſcilicet ex in diſciplinata vita. et ſic
pereatis a via iuſta

¶ Trplex eſt vtiqꝫ diſciplina p quam diſcipli
natur tota vita xpiana.

¶ Prima ē diſciplina cordis

¶ Scda eſt diſciplina oris

¶ Tercia diſciplina opis nūcupatꝛ

¶ Prima eſt diſciplina cordis. ¶ In duobus
eſt cor humanū diſciplinandū.

¶ Primo in gaudio

¶ Scdo in merore

¶ Primum ptinet ad mūdi pſpera. ¶ Scdm
ad mūdi hui9 aduerſa. Nam coīter in altero
iſtorū occupatur humana vita. pterea fre
no diſcipline moderanda eſt.

¶ Primo inqꝫ diſciplinari debet cor humanū
in gaudio ſeu in pſperis hui9 mūdi. cum plu
res periclitentꝛ ex pſperis qꝫ ex aduerſis teſ
te pheta q̄ ait ad ipm̄ dn̄m. Cadent ſcili

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

cet per eternā dampnacionē a latere tuo mil-
le et decē milia a dextris tuis. Per ſiniſtrā ad-
uerſitas . ꝑ dexterā vero mūdi proſperitas de-
ſignatur. Proinde magna cautela eſt adhiben
da ꝙ cor humanū freno diſcipline ī proſperis
moderetur ne per lubrica vana gaudia effun
datur·ad hec trāſitoria bona ex gloria magna
aut ex alta fama . ex nobili parentela . aut ex
magna familia. ſeu ex multa ſubſtancia ·ſeu ex
quocunqꝫ alio gaudio temporali. Diſplicet enī
īapp̄ciabili dulcedini dei ꝙ ea derelicta et ſpre
ta homo per ineptam leticiam in hijs tranſito
rijs totaliter ſe diffundat ſeu ſubmergat . Un-
de iuſto iudicio atqꝫ pio permittit deus frequē
cius ꝙ homo percipiat mundi fallacias et ſuſ-
pirat ad veras delicias. quia talibus contingit
quod prouerbiorum xiiij dicitur . Sapiencia a
it . Riſus dolore miſcebitur ideſt ſtatī occupa-
bitur a dolore. et extrema gaudij ideſt gaudi-
a effrenata luctus occupat videlicet inſperate et
improuiſe·
¶ Scd̄o diſciplinandum eſt cor noſtrū in mero

re ſeu in mūdi huiꝰ aduerſis ne videlicet ꝑ do
lorē abſorbeatur ab eis .Cum enim aduerſitas
nulla hoī contingere poſſit niſi diuina iuſtici
a miſericorditer diſpenſante neceſſe eſt ſi qn̄
ex eis in animo conſurgat triſticia ſeu meror
ſeipm̄ arguere ac anime ſue dicere cū ꝓpheta.
Quare triſtis es aīa mea et quare conturbas
me. Spera in deo quoniā adhuc confitebor illi
ſcilicet cordialiť ſentiendo ꝙ in hijs omnibus
deus miſericordiſſ.ē operatur Igitur ſi te pau
pertas grauiť angit. ſi infamia circa te diffū-
dit circūquaqꝫ. ſi ꝑſecutio pellit. cruciat exi-
lium. carcer affligit. ſi moriuntur filij atqꝫ qui
cūqꝫ cari· ſeu quecumqꝫ alia grauiſſima moleſ-
tia te vexat. in mente habeto exemplum paci-
entiſſimi iob ·Qui ſicut ī eiuſdem caplo primo
patet audita dilectorum ſuorum filiorū miſera
bili morte alijs qꝫ aduerſis ſurrexit et ſcidit
veſtimenta ſua ,et tonſo capite in teſtimoniū
paternalis ac ꝓximalis conpaſſionis et amo-
ris in terram corruit et adorauit et dixit. Do-
minus dedit dn̄s abſtulit et cꝫ. Vide .quanta

diſciplina in merore cor huius ſanctiſſimi viri moderatum fuit .q̄ nec extitit inſenſibilis ad/ amorē proximi. fleuit enim. Fleuit et xp̄us ex lazari nece. nec tñ ex filiorum dolore oblitus eſt dei creatoris ſui

¶De ſcd̄a diſciplina
q̄ diſcrete os nr̄m in
ſilencio et loquela
diſciplinare debet.

¶Scd̄a q̄dem eſt diſciplina oris ad quā hortat̄ ſapiēs ꝑuerbiorꝝ v dicēs. Diſciplinā labia tua cōſeruēt. ¶In duob⁹ ei os nr̄m diſciplināduū ē

¶Primo in ſilencio·
¶Scd̄o in ſermone,

¶Primo ſiquidem in ſilencio diſciplinari debꝫ Raro quidem fructuoſo eloquio plenus eſt qui diſcretum ſilenciū ſeruare neſcit . Magne q̂p/ pe ſciencie et virtus indiciū eſt ſilere ex ratio ne. Ecci xx vbi dicit̄ Homo ſapiens tacebit uſqꝫ ad tēp⁹. laſciu⁹ autem et imprudens non ſeruabit tempus.

[b]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

¶ Scd̄o diſciplinandū eſt os in ſermone. Nam teſte ſalomone ꝓuerbiorum xviij. Mors et vita in manib⁹ lingue. Proīde eccī xxiij ammonet dicens. Indiſciplinate loquele non aſſueſcas os tuū. eſt enī in ea verbū pccī. Sed quia diſciplinate loqui ꝓpheta difficillimum cognoſcebat. ideo hanc graciam obnixe a deo poſtulabat dicens. Pone dn̄e cuſtodiam ori meo et oſtiū circūſtācie labijs meis. Cuſtodia quippe oris diſcrecionis luminoſa racio eſt. qua hō intelligit tacenda atqꝫ loquenda. Oſtiū vero quod aperiri et claudi poteſt practica eſt ipſi⁹ diſcrecionis qua homo cum diſcrecioē loquit̄ et ſilenciū ſeruat. Nec poſtulat ꝓpheta ad lingue cuſtodiā murum ſed oſtiū quod facile poteſt claudi et aperiri. Nec inſuper oſtium dicere ſatis fuit. ſed oſtium circūſtācie poſtulat. vt in tacendo et loquendo obſeruandas circūſtancias demonſtret.

¶ Septem igitur ſunt in loquendo circūſtācie cum magna diligencia obſeruande. Quia obſeruandum eſt in ſermone.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

¶ Primo. q̄s loquit̃
¶ Scđo. q̄re loquit̃
¶ Tercio. q̄d loquit̃.
¶ Quarto. quibꝰ loquit̃.
¶ Quīto. q̄n loquit̃.
¶ Sexto. quō loquit̃.
¶ Septīo. quātū loq̄t̃.

¶ Primo cōſiderare oportet quis loquit̃ nā q̄d vni cōuenit alteri īdecēs eſt. Sicut verbi grā ecclīaſticis xxxij. ca. ait. Loq̄re maior natu de-cet enim te primū verbū. Et ſubdit. Adoleſ-cens loquere in cauſa tua vix cū neceſſe fuerit Et addit. In multis eſto quaſi inſcius et audi tacens ſimul et querēs et loqui in medio mag natoꝝ non p̄ſumas et vbi ſunt ſenes nō multū loquaris. et ſic in ſimilibus obſeruandum eſt

¶ Secundo conſideradum eſt quare. ideſt ex qua cauſa et intencione homo loquitur. Nam ſcriptum eſt. Quitquit agunt homines inten cio iudicat omnes.

¶ Tercio conſideret homo quid loq̄tur. Nam

ſicut puerbiorum xiij ſcriptũ eſt. Qui incõſideratus eſt ad loquẽdũ ſentiet mala.

¶ Quarto quibus loquatur. Proinde gregorius ſuper ezechielẽ ait. Obſecro diſce qualiter vnũquemque alloqui debeas. et noli in parte iſta ambulare in ſenſibili tuo ymmo in furore tuo.

¶ Quĩto cõſideret qñ loquẽdũ ẽ quia ſicut eccĩ iij inquit. Tempus tacẽdi. tẽpus loquẽdi. Et puerbiorum xxv. Mala aurea in lcĩs argenteis ideſt poma matura in argenteis vaſis. qui loquitur verbum in tpe ſuo. Et eccĩ xxviij. et iterum prouerbiorum xv ſcriptum eſt. Sermo oportunus optimus eſt.

¶ Sexto conſiderandum eſt. quomodo quis loquatur. quia modus ſecundum diuerſas materias in dicendo variãdus eſt. Nam cũ triplex diſtinguitur dicendi modus ſcilicet huilis medius et grandiloquus. talis a nobis obſeruandus eſt modus qualis expoſtulat materia ipſa dicendi. Unde cum magna dicimus granditer referenda ſunt. cum mediocria temperate

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

cũ vero perua huilitrr.

¶ Septimo conſideret quanta conueniat loqui vt nec nimium nec paruũ merito iudicari q̄at et maxime multiloquium vitandum eſt . Quia vt dicitur prouerbiorum.x . In multiloquio raro deerit peccatum . ¶ Aduertendum eſt tñ ꝙ in omnib9 circũſtancijs predictis hominis eſt p̄parare cor. dei ãt gubernare linguã ſicut ſalomon prouerbiorum xvi proteſtatur. Quanti qꝫ muneris ſit hec obſeruare que dicta ſunt beatus iacobus manifeſtat caplo iij .canonice ſue cum dicit. Qui non offendit verbo hic perfect9 eſt vir . Ille quippe non oſtēdit verbo q̄ diſcretus eſt in ſilencio et ſermone ſcḋm ſeptē circunſtancias ſupradictas.

¶ De tercia diſciplina
ꝑ quã diſciplinanda
ſunt opa nrã ꝑ manſuetudinē et rigorem

¶ Tercia vero diſciplina eſt operis. ¶ Cum duobus enim ſunt diſciplinanda opera noſtra.

¶ Primo cū manſuetudiē
¶ Scdō cum rigore

vt in manſuetudine oſtendatur paciencia cum iuſticia . et in rigore diſplicencia mali cū modeſtia.

¶ Primo diſciplinanda ſunt opa nrā cū māſuetudine ne ſcilicet rigor ſine manſuetudine et pietate mētem in duriciā et crudelitatē obducat . Taliter ei rigor cōtra vicia inardeſcat vt tñ limites māſuetudinis non excedat . ſicq; aſperitatis rigor tēperari debz linimento īterne pietatis vt quantūcūq; foris irriguerit hic p iuſticie zelum et ſeueritatē intus tñ ſeruet et pie compaſſionis tractabilem lenitatem. vt licz virgam homo teneat in manu paterne diſcrecionis in pectore tñ habeat vbera materne cōpaſſioīs. Propterea aplūs ca·quarto ad ephe. ait. Cum omni manſuetudīe et humilitate pfice opera.

¶ Secūdo quoq; diſciplinanda ſunt opera nrā cum rigore ne ſcilicet nimietate torpeſcant pietatis. ſepe enim ſub pallio pietatis ſeue in-

iuſticie ppetrantur. Sicut igit̃ in hoīe non debet eſſe rigor ſine viſceribus pietatis vt dictum eſt. ſic nec pietas abſq̃ temperamento ſeueritatis. Hinc per micheam ca. vi ait ſpiritus veritatis. Jndicabo tibi o homo quid ſit bonum et quid requirat dn̄s a te vtiq̃ facere iudicium et diligere miſericordiā et ſollicite ābulare cū deo tuo. Proinde ad quoſlibꝫ regentes et rectores gregorius in paſtorali ait. Curandum quippe eſt vt rectorem ſubditis et matrem pietas. et patrem exhibeat diſciplina. Atq̃ inter hec ſollicita circunſpectione puidendum eſt ne aut diſcrecio rigida aut pietas ſit remiſſa. Nam diſciplīa aut miſericordia deſtruitur ſi vna ſine altera teneatur. Ad tales ſic regentes in perſona cuiuſlibꝫ ſubdit pheta īquiens. Virga tua et baculus tuus ipſa me cōſolata ſunt. Jn virga enim cum qua ſolent corrigi pueri iuſticia indicat̃. in baculo vero quo debiles ſuſtētant̃ ipſa miſericordia deſignatur. Nempe per hec duo populi et quelibet familia mira tranquillitate et conſolacione implentur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

¶ Articulus tercius
de tribus in quibus
quilibet xp̄ian⁹ boneſ
tatem ſeruare debet

¶ Tercia modeſtia honeſtas noīat᷑ Quilibet ei xp̄ian⁹ debet eſſe regulat⁹ ordinatus et cō‍poſitus p̄ triplicē honeſtatem

¶ Prima eſt honeſtas ſenſuū.
¶ Scd̄a eſt honeſtas veſtiū.
¶ Tercia eſt honeſtas mēbroꝝ.

Quia quilibet debet eſſe honeſtus in ſenſibus ī veſtib⁹ et in oībus ſuis mēbris ꝓpter que oīa aplūs ij. ad corin. xiiij ait oīa honeſta et ſcd̄m ordinem fiant in vobis

¶ De prima honeſtate
p̄ quā regulari et ful
gere debet oīs huma‑
ni corporis ſenſus.

¶ Prima honeſtas eſt in corporis ſenſibus ob‍ſeruanda. Debet enim homo eſſe in eis regu‍latus compoſitus et ordinatus. vt in illis re‍luceat honeſtas animi interioris. Qui ſi non

debita diligēcia cuſtodiātur aditum preſtant aduerſarijs nrīs ad inferendum anime noſtre mortem, teſte iheremia qui ait ca. ix. Aſcendit mors p feneſtras nrās.

¶ Primo ergo honeſte cuſtodiendus eſt viſus Non enī ītueri debet qđ non licet concupiſci Propterea iob de ſe ait ca. iij. Pepigi fedꝰ cū oculis meis ne cogitē de virgine. Et iterū ꝓ pheta orabat ad dnm̄ dicens. Auerte oculos meos ne videant vanitatem.

¶ Secundo cuſtodiendus eſt auditus maxime ne verba audiat īhoneſta. inter q̄ merito cō-numerāde ſunt cātilene laſciue alij ꝙ libri car-nalitatibꝰ et īhoneſtatibꝰ pleni. Contra quos prima ad cori. xv aplūs ait. Corrumpūt bonos mores colloquia praua.

¶ Tercio cuſtodiendus eſt guſtus vt in cibo et potu non tantum in quantitate verumeciam in ipſo ſumendi modo xpiana modeſtia obſer-uet. Fieri autem poteſt iuxta ſentenciam au-guſtini. vt ſine aliquo vicio cupiditatis homo

pcioſiorivtatẽ cibo. Abiciēda ymmo abhorren
da ſunt verba īhoneſta atꝫ īmūda ſicut ad co
lo.iij ca.ait aplūs. Deponite turpē loquelam
de ore vr̃o. Et iterum ad ephe.iiij.ca.ait. Oīs
ſermo malus ex ore vr̃o non ꝓcedat. Et iterū
ſeneca inqt. A verbis turpibꝰ abſtineto. q̄a licē
cia eorum impudiciciam nutrit. ſermones ma-
gis vtiles q̄ꝫ affabiles ama. miſcebis interdū
iocos ſed temperatos.

¶ Quarto cuſtodiendus eſt odoratus ne ſcilicꝫ
ex turpitudine aliqua delectetur et ſic verifi-
cetur quod yſayas ait ca.iij. Erit pro ſuaui o-
dore fetor.

¶ Quīto tactus. et quantum fas eſt inter con-
iuges cuſtodiendus ē ne effrenata licēcia criſ-
tianum ac ſacrum matrimoniū meretricio mo
re ſordeſcat. quia ſicut dicit eccī ca. iij. Qui te-
tigerit picem inq̄nabitur ab ea.

¶ De ſcđa honeſ
tate q̄ ſeruari de
bet in cultu veſ
timentorum

¶ Secunda honeſtas eſt veſtiū. Non eī in eis
ſeruari debet ꝑcimonia tantū ſicut in ſermoīs
huius inicio dictū ē. verum eciam ſcđm xpianā
religionē in veſtibus ſuis atq̃ ſuoꝝ tam inte-
rioribus q̄ exterioribꝰ debet eſſe homo regu-
latus cōpoſitus et ornatus. Nā ſicut dominus
ait mathei xij. Bonꝰ homo de bono thezauro
cordis ſui ꝓfert bonū. Bonꝰ eī thezaurꝰ ho-
minis ē honeſtas, qua q̇ ꝑditꝰ fuerit eā exteri
us occultare non valet. nec eciā debet dicente
dn̄o mathei ·v. Sic luceat lux vr̄a. Proinde
gregorius in paſtorali ait. Intus eſt cuſtodia
que cōpoſita ſeruat. Cū igitur intus ē hone-
ſtas in corde dedigatur ſpūs nobilis non oſten-
dere honeſtatē in exteriori ope. At cōtra mēs
impudica et vana ꝓrūpit in manifeſta ſigna
inhoneſtatis. ſicut dn̄s mathei xij ca. atteſtať
dicens Malus homo de malo thezauro cordis
ſui profert malum. Malus nempe thezaurus
mali hominis impudicicia et effrenate mentis
laſciuia eſt. De quo thezauro tunc vtiq̃ pro-
fert mala cum ꝑniciem animarū īhoneſtatis

iudicio in amictu corpis manifeſtat. Proinde ait beat⁹ bermes. Uanū cor vanitatis notam corpi libēter ingerit .et exteriorū ſuperfluitas interioris vanitatis indiciū eſt. Mollia veſtimēta animi molliciē īdicant . Non tm̄ quereretur corpis cultus niſi neglecta eſſet mens inculta virtutib⁹. Hoc idem eccī xix ca teſtatᷣ dicēs Amictis corpis et riſus dencium et īceſſus hoīs enunciant de illo. Ex iam dictis manifeſte clareſcit ꝙ in viro ciuili ſanctimoniam indicat cor eius . atꝫ in muliere meretricius habitus et amictus meretricie mētis indiciū eſt. Propterea talibus huiuſmodi vſus licitus ē. illicit⁹ eſt abuſus.

¶ de tercia honeſtate in qua oſtindiᷣ quāta grauitate et pudicia humani corporis mēbra cuſtodiēda ſunt.

¶ Tercia quidem eſt honeſtas mēbrorū . Oportet inſuper hoīem eſſe regulatū cōpoſitū et or

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

dinatum in oibus mēbris ſuis ita ꝙ tam in fe
mina ꝙ̄ in viro cuncta corpis mēbra xpriſtia-
nam cōfiteantur indicere veritatē. Ois inſup
leuitas abicienda eſt . Nimia quoqꝫ tarditas
ſicut nimia celeritas non meretur laudem. In
hijs attēdenda ſunt maxime moralis ſeneceuer
ba qui ait. Si cōtinens es animi tui et corpis
tui motus obſerua. Nam ſicut ex p̄cedētibꝰ pa
tet adꝰ exteriores motuū īterioꝝ indicia ſunt
Sunt nempe q̇ in exterioribꝰ videntur graues
qui tn̄ in mente vana leuitate tument. Hinc ꝓ
uerbiorū vi ſcriptū eſt. Sex ſunt que odit dn̄s
et primum ſubiungit oculos ſublimes . Yſayas
quoqꝫ ca . iij de leuitate mulierum loquēs hoc
clarius manifeſtat dicens . Pro eo ꝙ eleuate
ſunt filie ſyon et nutibus oculorū ibāt et plau
debant et ambulabāt pedibus ſuis et compoſi-
to gradu incedebant. Ecce grauitas ex leuita-
te tumoris. Sequitur in ꝓpheta . Decaluabit
dn̄s verticem filiarum ſyon ſcilicet in penam
leuitatis tumoris . Abſit eni a xpiana religio
ne et debita honeſtate videre iuuenes nr̄i tpis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

pmmo qđ ĩpudenciꝰ eſt videre quoqꝫ ſenes de-
mentes uſqꝫ ad vmbiculũ palam curtas gerere
veſtes et añ et retro . Ach pudet dicere tam ꝑ-
ĩpudici canes oĩa pudenda oculis cũctorum aſ-
tanciũ ingerere ĩpudenter . Sed verto me ad
talia ſupportãtes . Nõne o vos mr̃es atqꝫ ſoro-
res ceterecꝫ ĩ domo domeſtice et cognate am-
plius vos antiqui et ſenes ĩpudica talia coti-
die aſpicere et ſupportare: Nonne in ꝑ magne
ĩſenſibilitatis vr̃e atqꝫ ſtulticie ſeu pociꝰ im-
pudencie ĩdicia ſunt . que oĩa mens ſapiens et
diſcreta magis ãt et pudica cotidie ante ocu-
los ſuos tale monſtruoſum et infernale ſpecta-
culum ſuſtinere valẽt . Adhibeãt igit̃ hoĩes et
maxĩe mulieres pudiciciam et honeſtatem a-
mantes remediũ honeſtatis : vt videlicet ſaltẽ
uſqꝫ ad genua ad verẽda operiendum palam
gerat xpriſtiana pudicicie quodcũqꝫ velamen
quouſqꝫ talibus indumẽtis nõ hoĩm ſed pociꝰ
beſtiarũ conſumptis fieri ſibi faciant alia ho-
neſta rõnabilia et pudica. Quid eciam in mu-
lieribus ĩdicant patula oſtenſio pectoris et v-

berū ſuoꝝ niſi laſciuiam impudicam et carnis copioſum foꝝ. In quo queſo differat huiuſmodi actus et geſtus a moꝛibꝫ ſuū et canū. Cum eciam inter ipſos cōiuges in mēbꝛis oībus xpianam honeſtatē ſeruare neceſſe ſit ne ad carnis laſciuiam ex indebite viſis plus debito inardeſcat. et ſic ſcī matrimonij ſacramentum in ſcoꝛtoꝝ cōuertatur abuſum. Quid igit̄ dicā de geronas q̄s hijs tēpibus effrenatis induunt non tm̄ mares ſed iuuenes mulieres que tamē dici volunt honeſte et pudice. Nonne clarius manifeſtant in coꝛde gerere impudiciam effrenatam cum tale veſtimentū pꝛopꝛie ſit militaris veſtis et pugnatoꝛum. nec eciam meretricibꝫ conueniens neqꝫ dicens. Sed vt quod timeo coꝛdis mei miſterium palam fiat tales armigeroꝛum veſtes paſſim tam in maribus q̄ꝫ in feminis per totam ytaliam circumquaqꝫ multiplicate auribus meis et oculis meis apertiꝫ clamant et clarius manifeſtant multitudine ytalicoꝛum ſcelerum exigente ex iuſto dei iudicio niſi populi reſipiſcant ytaliā in ſaccemānoꝝ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

datã eſſe predã. Confirmat quoqꝫ hoc qđ tur-
pe eſt dicere ſed turpiꝰ videre ſcortis vtiqꝫ et
meretricibꝰ eciã ĩhoneſtũ ꝙ femine vtant̃ ca-
ligis ſoleatis et ſepe ꝓcatoꝝ ſuoꝝ ſignis diui
ſis. O mẽſati viri. O peccõres dementes que nã
vos cecitas faſcinauit q̄ carnalis amencia vos
ĩſenſibiles fecit? Quis vm ꝙ vos tã mirabiliter
a mẽte alienauit? Vbi grauitas ipſa xpĩana?
Vbi modeſtia? Vbi ſobrietas? Vbi honeſtas?
Vbi deniqꝫ pudicicie ſigna? Amoueant̃ queſo
huiuſmodi ĩhoneſta et ĩpudica honeſtatis a-
moẽ. ã ſtatutoꝝ et puniciõis timore. Sin autẽ
timeo et valde ꝑtimeſco ꝙ erit hoc neceſſe fie
ri violẽcia flagello et pauore. A q̇bus preuia
ꝑdictoꝝ emendacione condigna vos et omnes
alios liberator vniuerſorum malorũ dominun
noſter ihesus xpriſtus protegere dignetur. q̇
cum patre et ſpiritu ſancto magnus et glorio-
ſus. benedictus et laudabilis viuit et regnat
in ſecula ſeculorum. Amen.

Explicit ſermo ꝯmꝰ de ſplici modeſtia xpĩana

¶ Incipit ſermo ſecūd9 de iuſticia xp̄ina . Que triplex eſt.

SObrie et iuſte et pie viuam9 in hoc ſeculo expectātes beatā ſpem et ad- uentū glorie magni dei. Ad titū ſe cndo ¶ In ſuperioribus iā vidim9 de modeſtia et ſobrietate que ad xp̄ianam religionē et vitā ꝑtinere videntur . eo ꝙ ſobrie viuendū p̄cepit aplūs. nūc āt de ſcda p̄ricipali virtute que iuſti cia nūcupatur agendum eſt. vnde de illa idem ſubiūgit dicēs . Et iuſte. ¶ Solet enī iuſticia multipliciter ſumi.

Stricte.
Large.
Largiſſime

¶ Primo modo ꝑ iuſticia penali ¶ Secundo modo pro iuſtica cardinali. ¶ Tercio modo pro iuſticia legali vel generali.

¶ Primo modo ſumitur pro iuſticia penali ideſt pro afflictione pene. Hinc bernardus ait Nullum nomen dei eſt qd̄ non ſonat iuſticiam

[c]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

aut pietatem.

¶ Scd̄o modo ſumitur pro virtute cardinali q̄ ſecundū macrobium eſt reddere vnicuiq₃ quod ſuum eſt.

¶ Tercio modo ſumit̄ pro iuſticia legali vel generali. q̄a ipſa oēs cōphendit virtutes. hic ad hebreos iij. Dilexiſti iuſticiā ideſt oē bonū ſecundū gloſam. Et iterū mathei. v. Primū querite regnū dei et iuſticiā. Vbi ait gloſa. Juſticia regni eſt quā xp̄us docuit obſeruaē. De hac quoq₃ iuſticia mathei. v. dn̄s ait. Niſi habūdauerit iuſticia vr̄a. ideſt vita vr̄a. ꝛc̄

¶ Vt igit̄ ſcd̄m hūc terciū modū totā xpianoꝝ iuſticiā cōphēdam⁹ ī breui triplicem generalē iuſticiā diſtinguam⁹.

¶ Prima dicit̄ iuſticia ītegra

¶ Scd̄a dicit̄ īuſticia ordinata.

¶ Tercio vero iuſticia pfecta nūcupatur.

¶ Prima quidem īuſticia que neceſſaria eſt criſ

tiano integra nūcupatur
¶ Triplex āt integritas requirit̃ ad integrā iuſticiam cuiuſlibet iuſti. ¶ Primo ei xpian9 verus habere debet integram iuſticiam.

Quo ad deum
¶ Scd̃o quo ad ſeipm̄:
¶ Tercio quo ad pximū.

¶Quod p ſolū amorē integrat̃ iuſticia in homine quo ad deum.

¶ Primo inq̄ꝫ cuilibet eſt neceſſaria iuſticia ītegra quo ad deum quam perfecte integrat amor dei. Quod dominus mathei xij inſinuat cum inquit. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo. et ex tota anima tua. et ex tota mente tua. Lucas quoqꝫ x. ca. addit. Et ex omnibus virib9 tuis. Qd̃ pceptū triplicit̃ poteſt exponi. Pro q̄ triplici expoſicione eſt notandum ꝙ affectus hominis ad tria diuidi et affici poteſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

¶ Primo ad res exteriores.
¶ Scđo ad res interiores.
¶ Tercio ad res ſupiores.

¶ Primo ad res exteriores afficitur. cuiuſmodi oīa ſenſibilia dici poſſunt. et hic affectus ī corde ſignificat̄ . Etenī cor domiciliū vite et pricipiū motus et ſenſus et inſup organū cōcupiſcibilis et iraſcibilis. Intelligit̄ gͦ in toto corde affectio ab oībus ſenſibilibus eleuata in deum vt hūana mens nullo affectu ob rem ſenſibilē a diuino amore quomodolibet retardet̄. ſʒ pocius p hec ſenſibilia in eoꝝ opificem eleuetur exemplo ꝓphete qui de ſe ait · Cor meū et caro mea exultauerunt in deum viuum . Et alibi . In toto corde meo exquiſiui te ne repellas me a mandatis tuis.

¶ Scđo autem afficitur . homo ad res interiores vt ad ꝓpriā vitā vel ad ſeipſum. et talis affectus in anima denotat̄. Aīa quippe ab animādo dicitur quia animat corpus affectu naturali ad ipſum. Ex tota igitur anima deū diligere eſt reſpectu diuini amoris deſpicē eciam ꝓpri-

am vitam. Nā ſicut iohānis xij ca dñs teſtat. Qui amat aīam ſuā pdet eam.

¶ Tercio quoqꝫ afficitur homo ad res ſupiores vtpute ad res intellectuales. et talis affectus in mente ſignificatur· Mens eī ab eminēdo dicta eſt. In mentis ergo noīe ſupior pars anime ſpiritualis intelligit eminere. De hac ad coloceſes ij ca. ait apoſtolus . Siue mente excedi9 deo ſiue ſobrij ſum9 vobis. caritas eī xpi vrget nos. Tota igit mente deum diligere eſt oīa intelligibilia deſpicere reſpectu diuini amoris. et in hoc philoſophoꝝ curioſitas cōdempnatur. et quicūqꝫ preponit quamlibet ſcienciā diuino amori . ad quem omnibus preponendū quilibꝫ obligatur.

¶ Secundo modo eciam poteſt exponi ſcdm alexandrū de halis. qui ait. qꝫ iſte quatuor clauſule reducuntur ad tres vt illa quam lucas ponit dicens ex oībus viribus tuis referatur ad quālibet illarum triū ſuperioꝝ quaſi earū modus. vt ſit ſenſus ·Diliges dñm deum tuum ex oīb9 virib9 cordis tui. ex omnib9 virib9 tuis

tociꝰ aīe. ex oībus viribus tuis tociꝰ mētis.
¶ Sūt enim tres amores.

¶ Primus dicit̄ intellcūalis.

¶ Scd̄us affectualis.

¶ Terciꝰ vero dicit̄ memorialis.

Ex oībus viribus amorū iſtorum diligendus eſt deus.

¶ Primo ex oībus viribus tocius amoris ītellectus. q̄ inquit ex toto corde vt ſcilicet oīs intelligencia tua diuine ſapiencie ſit ſubiecta credens omnia q̄ diuinitus tradita ſūt iuxta illud apoſtoli ī ad corin. x. In captiuitatem redigentes oēm intellcm̄ in obſequium xpī.

¶ Scd̄o ex omnibus viribus tocius amoris affectualis q̄a ait ex tota anima. vt omnis voluntas tua diuine volūtati conformis ſit. et qd̄ amas in deo ames.

¶ Tercio inſuper ex oībus viribꝰ tociꝰ amoris memoralis. quia ſubdit ex tota mente tua vt ſcilicet tota memoria per recordacionem aſſiſtat diuine potencie iuxta monicionem tobie qui ait. In mente habeto deum ſemper et caue

ne conſencias pccō. Qd equidem fit quando ho
mo in operib9 ſuis ſemꝑ an̄ oculos deum habet
exēplo ꝓphete qui ait de ſe. Prouidebam dn̄m
in cōſpectu meo ſemper.

¶ Tercio q̄ꝫ hoc preceptū exponit gregori9 di
cens. Toto corde tota aīa tota mēte diligēdus
eſt de9 ideſt ſupꝫ oīa. Eſt eī ibi inculcatio ver
boꝝ īdicanciū excellenciā diuini amoris. fitqꝫ
eiuſdem crebra geminatio ad forti9 exprimēdū
et inprimendū altitudinē et vehemēciā diuini
mandati.

¶ Scd̄o debet homo habere iuſticiā integrā ad
ſeipm̄. Ad cui9 integritatē vtiqꝫ tria requirūt
ſcilicet obſeruancia.

diuinoꝝ mādatoꝝ
diuinoꝝ cōſilioꝝ.
ecc̄iaſticoꝝ īſtitutoꝝ

¶ Primo requiritur obſeruancia diuinoꝝū mā
datoꝝū. Proinde domin9 mathei xix capit. ait
Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata que
exodi xx ca. ſcripta ſunt. Ad quorum intelligē
ciam videndū eſt q̄ decē precepta dei ſunt decē

regule veritatis diuine que habent dupliciter
ordinare et regulare

¶ Primo in deum.

¶ Scdo in ꝓximū

¶ Primo quidē in deum et hoc ſecundum tri-
plicem racionem.

¶ Primo ĩn obſequio opis.

¶ Scdo in reuerēcia oris.

¶ Tercio in deuocione cordis.

¶ Primo quidem in obſequio cōſiſtit opis qđ debetur diuine poteſtati q̄ appropriatur pſone patris. et hoc eſt primū preceptū quo dicitur. Non habebis deū alienū. Et in hoc ꝑcepto ſecundm auguſtinū includit quodlibet obſequium opis deo neceſſario exhibendum.

¶ Secundo autē in reuerencia oris. et hͦ debetur diuine veritati que appropriat pſone filij et hoc eſt ſecundū preceptum ſcilicet. Non aſſumas nomen dei tui in vanum

¶ Tercio in deuocioe cordis q̄ debetur diuine bonitati que pſone ſancti ſpiritus appropriat et hoc eſt tercium ꝑceptum .ſcilicet. Memēto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

vt diem ſabbati ſanctifices.

¶ Scd'o autē per alia pcepta ſecunde tabule homo ad proximum ordinatur. et hoc duob9 modis.

¶ Primo in bñficēcia.

¶ Scd'o āt in inocēcia.

¶ primo in beneficencia videlicet vt que bona poteſt proximo ſuo īpendat. et hoc eſt quartum preceptū. ſcilicet. Honora patrem tuū et matrem tuam vt ſis longeu9 ſuper trā. In q° precepto oīs beneficencia proximo exhibēda comprehendi poteſt.

¶ Secundo in īnocencia vt nichil iniuſte ſibi inferat ne ſibi aliqualiter noceatq . poteſt āt triplicit' ſibi nocumentū inferri. ſcilicet.

Operis.
Oris. et
Cordis

¶ Opere quis nocet proximo ſuo trib9 modis ſcilicet

primo in perſona pcopria

¶ Scdo in perſona cōiuncta.
¶ Tercio ī exteriori ſubſtācia.

¶ Primo in pſona ꝓpria. et hoc ꝓhibet quintū preceptū. Non occidas.

¶ Scdo in pſona coniūcta . et hoc ꝓhibʒ ſextū p̄ceptū. Non mechaberis.

¶ Tercio in exteriori ſubſtācia. et h̄ ꝓhibʒ ſeptimū . Non furtū facies.

¶ Scdo āt nocet proximo ore. et hoc ꝓhibʒ octauū p̄ceptū. Non falſum teſtimoniū dices. In quo īplicite ſcdm auguſtinū ꝓhibetur oē mendacium et qdcūqʒ aliud nocumētum oris circa proximum.

¶ Tercio āt nocet homo ꝓximo corde. ſcilicʒ qn̄ quis malū cogitat contra ꝓximū · qd duplicit̄ contīgere poteſt.

¶ Primo per affectū carnalē · et hoc prohibet nonū p̄ceptū.

¶ Scdo per affectū cupiditatis. et hoc prohibʒ decimū p̄ceptū·

¶ Tanta ſiquidem neceſſitate artatur homo ad obſeruanciam horum preceptorum ꝙ nullus

qui ad annos diſcrecionis peruenerit ex eorum ignorancia excuſatur. Nam quicquid continet lex nature implicite hoc continet lex ſcripta explicite. Lex enim nature ſcripta eſt in cordibus noſtris dicente domino iheremie xxx. Dabo legem meam in viſceribus eorum et in cordibus eorum ſcribam illam. Sed ne memoria horum preceptorum de mente valeat aboleri conditor ipſe in triplici parte corporis illam ſcripſit. Primo in capite videlicet in quinque ſenſibus qui patent et in quinque ſenſibus mentis qui latent. Secundo in decem digitis pedum. Tercio in decem digitis manuum vt miſtice innuatur quod ſecundum decem hec precepta conformancia voluntati diuine debet homo moderari omnes ſenſus et motus interiorum et exteriorum cogitacionum ſiue intencionum que in quinque capitis ſenſibus exprimuntur. et dirigere omnes greſſus affectionum qui in pedibus deſignantur. et regulare omnes actus operacionum qui in manibus indicantur. Ac per hoc in vertice vſque ad plantam pedis in hominibus in inicio in medio et in fine omnia clamant quod in omni inten

tione principaliter intendam⁹ diuinū honorē et in affectione diligamus diuinum amorem et in omni operacione queramus proximi edificationem.

¶ Scd̄o ad integritatē iuſticie quo ad ſe req̄ritur obſeruācia diuinoꝝ cōſilioꝝ ¶. Eſt namqꝫ conſiliū pſuaſio melioris boni ad qd̄ de neceſſitate non obligamur niſi qn̄ illud expſſe ꝓmittimus obſeruare. Sicut exēpli grā de quolibet voto patet. Hinc ꝓpheta ait. Douete. ecce diuinum conſiliū. et reddite dn̄o deo vr̄o. ecce diuinum pceptū voti iplendi.

¶ Tercio quo ad integritatē iuſticie requirit quo ad ſe obſeruancia eccļaſticoꝝ inſtitutoꝝ ¶ Dimiſſis igit hijs qui diuerſos ſtatus circa hoc pticularit tangūt ſolum ad pſens quinqꝫ ſubdam⁹ ad que omnes cōmunit obligantur.

¶ Primū inſtitutū de ſacro ieiunio.
¶ Scd̄m inſtitutū de celebracione feſtoꝝ.

¶Terciū inſtitutū
de auditione miſſe.
¶Quartū īſtitutū
de confeſſione.
¶Quintum inſtitutū
de ſacra communione.

¶Primum inſtitutum eſt de ieiunio ſacro. Obligatur enim quilibꝫ per preceptum eccleſie ad omnia ieiunia inſtituta ab ea. et hoc. completo viceſimoprimo anno ſecundū quoſdam. Itē quodcūqꝫ ieiunium ab epiſcopis indictum obſeruandum eſt vt patet de con. diſ. v. et diſ. iij. ca primo. Inſuper tenetur homo ad illa ieiunia que ſunt ſecundum conſuetudinem approbata. quia talis conſuetudo ligat. vt patet diſ. v. ca. Conſuetudo. Non obligatur autem ieiunare qui legitimo tenentur impedimēto. ſicut patꝫ extra de obſeruancia ieiuniorum. ca. Conſilium. Conueniens tamen eſt ꝙ adoleſcens eciā ante viceſimumprimum annum in aliquibus diebꝰ iuxta ſuorum ſuperiorum diſcrecionem ieiuniis aſſueſcat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

¶ Scd̃m autem inſtitutum eccĩe generalit̃ li-
gãs eſt de celebracioẽ feſtoꝝ. ¶ Et niclhomin⁹
aduertẽdũ ꝙ vltra illa feſta q̃ eccĩa mãdauit
celebrari ſunt alia ꝓpter conſuetudiẽ per totã
eccĩam introducta neceſſario celebranda. ſicut
feſtum ſcĩ nicholay et alia q̃dam que ſaltem in
multis ꝑtib⁹ celebrãtur · et in eis conſuetudo
patrie eſt ſequẽda ſicut ſupra de ieiunijs dcm̃
eſt. Idem q̊ꝫ dicendum eſt de feſtis q̃ ab epiſco
pis indicuntur quia celebranda ſunt.
¶ Tercium vero generaliter ab eccĩa iſtitu-
tũ eſt audicio miſſe · Quilibet eĩ tenet̃ audire
miſſam integrã die dominico ita ꝙ bñdictio-
nẽ accipiat ſacerdotis. et de hoc de. con. diſ. i.
ca · Omnes niſi excuſet̃ homo aliq̃ magna ne-
ceſſitate ſicut notatur in dcõ ca. Miſſas. Se-
cũdũ ãt ſcbotũ licet aliqua nccĩtas excuſet ab
execucione huius actus quẽ determinat eccĩa
nichilhomin⁹ tñ neceſſariũ eſt cũ aliquo equi
ualẽte ſupplere. vt ſaltẽ die iſto q̊ ſpecialit̃ di
uino cultui deputat⁹ eſt aliq̊s actus habeatur
relatus in deum et ad gloriã eius . ¶ Inſuper

aduertendū ꝙ illud qđ dictū eſt de die dnico
ita de reliquis feſtiuitatibꝰ ab eccīa ꝑceptis ī
telligendū eſt. Argumentum de hoc de con diſ
i.ca. Qui die dnīco.

¶ Quartum ab eccleſia ſtatutū eſt de cōfeſſioē
Nam ſicut patet extra de pe et re. ca. i. omnis
vtriuſꝗ ſexus. Omnis fidelis poſtꝗ̄ peruenit
ad annos diſcrecionis ſaltem ſemel in anno in
tegre omnia peccata ſua ꝓprio ſacerdoti cōfite
ri tenetᷣ que ꝗ̄ nō ſeruauerit in vita de eccleſia
expelli debet et in morte carere eccleſiaſtica ſe
pultura.

¶ Quintum quoqꝫ ab eccleſia inſtitutū eſt de ſa
cra cōione. Statuit em̄ eccīa ꝙ quilibꝫ fidelis
poſtꝗ̄ ꝑuenerit ad annos diſcretiōis ſaltē in
paſcate ſumat corporis xpī ſacramentum. niſi
de conſilio ſui ſacerdotis ꝓpter aliꝗ̄ racionabi
lem cauſam duxerit abſtinendū. Similiter ſicut
de non confitendo dcm̄ eſt viuus de eccīa proi
ciatᷣ et moriens eccīaſtica carere debet ſepultu
ra ſicut in preallegato ca. omnis vtriuſꝗ ſexus
de pe. et re patet. Etas autem conueniēs ad hu

iuſmodi ſuſcepcionem ſcdm alexandrū de halis et thomā eſt decē aut vndecim annorum vbi in talibus concurrat ſufficiens diſcrecio et debita deuocio ſacramēti.

¶Tercio autem habere eſt iuſticiā ītegrā erga proximū ſuum ¶Per tres eī amores erga proximum iuſticia integratur.

¶Prim⁹ dicit᷑ amor ver⁹

¶Scdus amor iuſtus.

¶Tercius amor operoſus

hȳs tribus amorib⁹ quilibz diligit naturalit᷑ ſeipm̄. Proinde quilibz tenetur de neceſſitate ſalutis hȳs tribus amoribus oēs diligē bonos et malos.fideles et infideles.aīcos et inimicos et generliter omnes iuxta matheū xxȳ dicentem. Diliges proximū tuum ſicut teipſum.

¶Prim⁹ amor quo q̄libet tenet᷑ diligē oēs dicit᷑ amor verus.quo nēpe amore diligit homo proximum ſuum qn̄ non ꝑter ꝓrium cōmodū et vtilitatem diligit eum· Eſt nēpe de natura amoris ꝙ homo bonumvelit ei quē amat.Ex quo patet ꝙ cum homo naturalit᷑ diligit ſeip-

ſum mot⁹ ipſius amoris in duo tendit. Primo in ſeipm̄ cui vult bonū. Scđo in illud qđ ſibi optat bonū. Et licet vtrūqꝫ ab hoīe diligatur tñ vero amore diligit ſeipm̄ cui illđ bonū optat. bonū vero qđ homo ſibi optat nō vere ſed abuſiue et accidentalit̄ amat. Quis enim dicet illud vero amore amari cui⁹ deſtructionē concupiſcit. Multa nāqꝫ ſunt bona q̄ dū homo ī ſuū vſum conuertit deſtruit et conſumit ſicut equus cū pugne exponit̄. panis cun ab homine manducatur. et ſic de ſimilibus· Ex quo patet ꝙ dum homo talia in vſum ſuū et cōmoditatē cōuertit non illa vere diligit ſed ſeipm̄. Sicut igitur alia mundi bona aſſumē poteſt homo ī ſuū vſum et ſuā cōmoditatē. ſic eciam homiēs ipſos quos quidem homo ſi diligit qm̄ vtiles ſeu delectabiles ſibi ſunt. manifeſte apparet q̄a eos non diligit vero amore ſicut ſeipm̄. ſed ſicut equum et aſinū. panem et vinum. et alias res vtiles. Vnde de pe. diſ. ij. ca. proximos ſcriptū eſt. Proximos āt tūc diligi⁹ ſicut nos ſi nō ꝑpter vtilitates nr̄as. non ꝑpter ſperanda bene

[d]

ficia vel accepta. non ꝓpter affinitates ſiue cō/
ſanguinitates ſed ꝓpt̃ h tm̃ ꝙ ſunt nature noſ
tre ꝑticipes diligamꝰ. Penſent igiẗ coniuges
et cōſanguinei et quicūq3 parentes ꝙ ſi ſeiuicē
ament ꝓpter cognacionē vel vtilitatē nō illos
ſicut ſeipſos amant. Si igiẗ tales non diligūt
vero amore ſicut ſeipſos. quō ergo diligunt ini
micos ? Si ꝓpriā vxorē quis diligit ꝓpter pul
chritudinē ſuam et ea leproſa effecta vel ex ſe/
nectute vel alia quacūq3 ex infirmitate turpiter
deformata non eā diligit fallēs erat ille amor
et nō verꝰ. Sic igiẗ eā amabat ſicut gluto por
cellū aſſatū. Sic eciam quis famulū amat eoꝙ
diligēter et cum multa ſollcitudine ſeruiat ei
demū vero infirmatū vel ſenē effectū eum dere
linquit et ad hoſpitale tñſmittit. quō ergo ſi/
cut ſe diligit īimicū qui ei vel factis vel verbis
iniuriatus ē ? Ex quo patet ꝙ ſi aīcicia ſeu a/
mor inter hoīes ex delectabili vel vtili cauſaẗ
et non eſt ibi honeſtas quod eſt amor verus
fallax eſt et mercēnarius nec ſufficiens ad ſa/
lutem. Nam vt. i. ad corin. xiij ca. paulus atteſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

tat Caritas nō q̄rit que ſua ſunt. Et iterū x.c idem ſe poſuit in exēplū. Non q̄rens īquit qđ michi vtile ſed qđ multis vt ſalui fiāt. Sed ve re verificat̄ nūc qđ aplūs ait Oēs q̄rūt q̄ ſua ſunt non que ihesu xpriſti. ¶ Secūdꝰ āt amor quo quis tenet̄ diligere īimicos dicitur amor iuſtus. Quilibꝫ enim naturaliter iuſto ordine diligit ſeipm̄. Juſticia ergo vtiq꜃ requirit vt maius bonū minori et maximū maiori antepo-natur. Sūt quidem in nobis tria grata bona.

primū aīa.
ſcđm corpus.
terciū ſubſtācia huiꝰ mūdi.

et ſcđm hunc grādatū ordinem in quolibet or dine docet ipſa natura per amorē vnum alteri eſſe anteponendū· qđ vtiq꜃ p experienciā pa-tet. cū naturaliter malit homo p̄uari oculo cor pali q̄ ſpūali qui q̄dem racio eſt qua deficiente fit homo amens. Rurſus ꝓ corpali tuēda vita naturalit̄ hō cūcta poſtpoīt. Qđ eciā ij. ca iob dicēs teſtat̄. Pellem ꝓ pelle idest alteriꝰ vitā

pro ſua ſeruāda. et cūcta ideſt tpalia dabit hō pro aīa ſua . Sunt eñ plerīq; qui quantum ad ſupaddita ipſi nature hūc naturalem ordinem racionis et dilectionis puertūt cū ꝑpter corpis ſui ſalutem virtutis bona poſtponūt· Alij quoq; ꝑpter tpalia bona grauiſſimis laboribus et manifeſtiſſimis periculis ſe exponunt . In hijs clariſſime patet ꝙ in amore ſuo ordinem nature non ſeruant. ꝓpterea non ſe amant. ſed poci⁹ naturalit̄ odiūt ſeipſos teſte ꝓpheta q̄ ait. Qui diligit iniquitatē odit aīam ſuam · Cū igitur dñs ait. diliges proximū tuū ſicut temetipſum aperte inſinuat . ꝙ eo ordine iuſticie quo quis ſe naturalit̄ diligere r̄cognoſcit. eodē q̄ʒ modo et proximū ſuū amet videlicet ſpiritualia corpalibus. corpalia tpalibus anteponēdo. Parētes igit̄ qui filijs ſuis per vſuras et p furta et per rapinas congregant tpalia bona in preiudicium aīarū ſuarū. quomodo ſicut ſeipſos diligēt inimicos qui nec iuſto amore diligunt proprios filios. Matres q̄ʒ quomodo hic iuſto amcē diligent paganos et infideles q̄uo pro ſanādis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

liberandis ꝙ filijs oīa demonū atꝫ demoniaca rum mulierū ſiue viroꝝ ludibria incantacioēs qꝫ ſectan tur. ſanitatē corporis ſanitati ſpiritus ꝑponentes. ¶ Ex hijs igitur patet. ꝙ quicunqꝫ proximo ſuo contra ſalutē aīe ſue ſeu corporis tpalia bona ꝓcurat vel optat . aut corporalia in detrimentū aīe querit non eū diligit amore iuſto ſicut ſeipm̄.

¶ Tercius amor quo quis oēs diligere obligat̄ dicit̄ operoſus . ¶ Duo q̄dem naturali affectu ſp nobis deſideramꝰ. ſcilicet.

adeſſe bonū. et
abeſſe malum.

duo quoqꝫ illa cū opus eſt naturalit̄ conamur effectui mancipare. ſcilicet pro poſſe procurare nobis bona. et expellere mala . Cū igitur ꝑcipit̄ diliges ꝓximū tuū ſicut temetipm̄ operoſus amor īſinuat̄ ideſt non ſolū deſideremꝰ cuilibꝫ ꝓximo et amico aduenire bonū. et abeſſe malū . verūeciā cū neceſſitas id poſtulat nobis precipitur opere adīplere et affectū demōſtrare ſicut. i. iohis iij ſcriptū eſt. Filioli nō diliga

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

m⁹ verbo neq̧ lingua ſʒ ope et veritate ideſt
veraci operacione. Qui igit᷑ parētib⁹ et cōſan-
guineis aliis que ꝓpinquis in infrimitate aliis
q̧ in necitatibus conſtitutis denegat opa pie
tatis quō preſtabit extraneis et inimicis opera
pietatis? Ergo ex p̄dictis patet q̄ quilibet ex
hoc p̄cepto de necitate tenet᷑ in quolibet caſu
ſiue ſit neceſſitas ſpūalis ſiue temperales iuxta
poſſe cuilibʒ nō tm̄ corde ſed et facto et opere
ſubuenire. aliter vero ſine caritate dei ē. Un-
de. i. iohīs. iii. Qui habuerit ſubſtāciā hui⁹ mū
di et viderit fratrē ſuū necitatē habē et clauſe
rit viſcera ſua ab eo. quō caritas dei manet in
illo? De hoc triplici amore de quo in hoc caplō
dictū ē exponi poteſt illud apli. i. thi. Finis p̄-
cepti eſt caritas ſcilicet tā ꝓximiq̄ eciā dei de
corde puro. ecce amor ver⁹. conſciencia bona.
ecce amor iuſt⁹. et fide nō ficta. ecce amor ope-
roſus. In hoc igit᷑ triplici amore iuſticia nrā
erga proximum plenius integratur.

¶ Scda quippe iuſticia que xp̄iano eſt neceſſa-
ria dicitur ordinata ¶ Eſt enī ordo ſcdm au-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

guſtinū. pariū diſpariūqʒ rerum ſua cuiqʒ diſtribuens diſtributio. De hac ordīata caritate dicit cāticorꝝ primo ſponſa de ipo dño ſponſo. Ordinauit ī me caritatē ideſt ꝑ iuſticiā caritate īformatā totā vitā meā regulat et ordīat

¶ Triplici quidē ordine tota vite humane iuſticia ordinatur.

¶ Primꝰ ſeruandꝰ
eſt ad ſuperiores.
¶ Scdˀs ſeruādꝰ
eſt ad pares.
¶ Tercius ſeruādꝰ
eſt ad inferiores.

¶ Primus autem ordo iuſticie ad ſuꝑiores ſeruādꝰ ē. ſicut eī aplūs xiij ad romanos ait. Oīs poteſtas a deo eſt. et oīs aīa poteſtatibus ſublimoribus ſubdita ſit.

¶ Tria hoīm genera dici poſſunt ſublimiora q̄bus obedire debemꝰ.

¶ Primi ſunt pr̄es corꝑales.
¶ Scdi ſpiritules.
¶ Tercij pr̄es tꝑales.

ſcd̄m q̄ tria habemus in ſeculo ſcilicet corpus animam et ſubſtanciam t̄palem.

¶ Primo āt obedire debem⁹ prib⁹ corpalib⁹ idē parētib⁹ nr̄is. Proīde eccī vij ſcriptum eſt Honora prēm tuū et gemitū mr̄is tue ne obliuiſcaris. memēto q̄ niſi p illos non fuiſſes. Secūdū ei alexādrū de halis filij tenent̄ parētib⁹ obedire in oīb⁹ p̄babilit̄ ad neceſſitatē et vtilitatē rei familiaris ptinētib⁹. et ad mor diſciplinā. et maxīe ī hijs que ſunt neceſſaria ad ſalutē. Et ſic ītelligi habet verbū apl̄i ad coloceſes t̄cio vbi ait. Filij obedite parētib⁹ vr̄is in oīb⁹. ſcilicet. ſupradictis. ¶ Hugo de ſancto victore inſuper ait. Parentes nr̄os honorare debem⁹ obediēdo eis in oīb⁹. exceptis in q̄b⁹ dei patris dilectio offenditur.

¶ Secundo vero obedire debem⁹ ſeniorib⁹ ſpūalib⁹ id ē hijs q̄b⁹ aīe nr̄e in curā tradite ſūt ſicut papa epūs. prochie ſacerdos. p̄dicator vel cōfeſſor. Hijs ī q̄ obedire tenemur ī oīb⁹ q̄ ad eor officiū ſpectant. ſicut aplūs ad hebreos xiij ait. Obedite p̄poſitis vr̄is et ſubiace-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

te eis. ipſi eī vigilāt ꝓ aīab⁹ vrīs. ideſt vigila-
re tenēt quaſi rōnē reddituri vt cum gaudio
hoc faciāt nō gemētes. Et iterū deuteronomiȷ̈
xvȷ̈ ſcriptū ē. Qui āt ſupbiret nolēs obedire
ſacerdotis īperio et decreto iudicis qui eo tpe
miſtrat dn̄o deo tuo morietᷣ homo ille.

¶ Tercio īſup obedire debem⁹ ſupiorib⁹ tpa-
lib⁹ ī hȷ̈s q̄ ptinēt ad officiū eoꝝ: Propterea
ad ephesios vi ait apl's. Serui obedite dn̄is vrīſ
tris carnalib⁹ cū timore et tremore ī ſimplici
tate cordis vrī ſicut xpō non ad oculū ſeruiē-
tes ſꝫ vt ſerui xpī faciētes volūtatē dei ex aīo
cū bona volūtate ſicut dn̄o et nō hoīb⁹. Et ite
rū ȷ̈ pe. ȷ̈. Serui ſubditi eſtote ī oīb⁹ nō tm̄
bonis et modeſtis ſed eciā diſcolis. hec eī grā-
¶ Inter hos qꝫ cōnumerādi ſunt oēs habentes
regimina quarūlibꝫ ciuitatū et quilibꝫ habēs
officiū ad rempublicam gubernandam.

¶ Scd's quidem iuſticie ordo ſeruandus eſt ad
pares ſeu ad equales et maxime per ſocialem

cõuerſacionē cū eis.

¶ Tria poſſunt dici genera equaliū cū quibus
dulciter et ſocialiter ē cõuerſandū·

¶ Primi ſunt cōfratres.

¶ Secundi conciues.

¶ Tercij coniuges·

¶ Primi inq̄ ſunt confratres. Inter illos nēpe
ſit oīno cõuerſacio cōfidēcia vnanimitate trac
tabilitate affabilitate et oī caritate atq dulce
dine plena. Minores obſequātur maioribꝰ. ac
maiores mīoribꝰ cōdeſcēdāt. īuicē diligāt ho/
nore īuicē pueniāt. alter alteriꝰ onera portent
Huiuſmoi frēs talr̄ in ſpū cōuſantes ꝓpheta cō
tēplans cōgratulāter ait. Ecce q̄ bonū et q̄
iocundū habitare frēs in vnū.

¶ Scdi autē ſunt conciues inter quos licet qui
dam et ſanguīe et genere nobiliores ſunt tn̄ ī
ter ceteros hūaniter et dulciter cōuſent. Qui
ditiores ſunt ſubueniāt neceſſitatē pacientibꝰ
pſtent mutuare volentibꝰ. affabiles et domeſ/
ticos minoribꝰ ſe oñdant. minores vero hono
rēt maiores. et in oibꝰ reuerenciā deferāt eis.

Sic eī inter ciues extinguūť inuidie emulacio
nes ſedāť. ābiciones cōualeſcē nō pn̄t. atq gig
niť īter eos nutriť et cōſeruať dulciſſi9 amor.
Equidē maiores mīorib9 et mīores maiorib9
indigēt ſicut ī corpe hūano mēbrū alteri mē-
bro neceſſariū eſt. ſic ī republica maiores ſine
mīorib9 et mīores ſine maiorib9 ſtare nō pn̄t
Proīde xij ad romanos aplūs ait. Sicut ī vno
corpe multa mēbra habem9 · oīa āt mēbra nō
eūdem actū habent. ita multi vnum corpus ſu-
mus in xpō ſinguli autem alterius membra.

¶ Tercij vero ſunt cōiuges īter quos mira di-
lectio eſſe dꝫ cū ſint duo in carne vna . Natu
raliť eī ſicut diciť nemo vnq̄ carnē ſuā odio
habuit . Huic aplūs ad ephesios. v. īquit. Qui
diligit vxorem ſeipm̄ diligit . Ergo ſi ſeiuicē
non diligūt contra legē nature agūt . Sciēdū
tn̄ ꝙ licet vir in regimine familiari cōiugi ſu
e p̄ſit iure nichiloīn9 cōiugali oīno eq̄les ſunt
teſte aplō qui. i. ad corīthios vij. īquit · Mulier
ſui corpis poteſtatē non habet ſed vir. ſimiliť

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

quoqꝫ vir ſui corporis poteſtatē nō habꝫ ſꝫ mu
lier· ¶ Ex hijs igit̄ patꝫ qualit̄ īter p̄fatos pa
res ſocialis et gracioſa cōuerſacio ſeruanda·eſt
et quantū deo et hōībus grata ſit. eccī·xv.ca.
manifeſtat dicens. In tribꝰ beneplacitū ē ſpi-
ritui meo q̄ ſunt probata ideſt approbata corā
deo et hōībus. concordia frm· amor proximoꝝ
et vir et mulier ſibi bene cōſentientes. ad ex-
cludēdā cōplacenciā inhoneſtā. q̄ īter carna-
les cōiuges eſſe ſolet.

¶ Tercíꝰ q̄ꝫ iuſticie ordo ad īferiores ſeruādꝰ
eſt . Sicut eī in principio huiꝰ articuli patet
tria ſunt genera ſuperioꝝ ſeu prm̄. ſic eciā con
ſequēter tria ſunt genera inferioꝝ q̀bꝰ ipſi pa
tres et ſuperiores ſcđm iuſticiā obligātur.

¶ Primi ſunt filij
corporales.
¶ Scđi ſunt fi-
lij ſpirituales.
¶ Tercij ſunt fi
lij temporales.

hijs quidem filijs patres eorum obligantur ad

tria.

¶Ad inſtructionē.
¶Ad correptionē.
¶Ad punitionē.

¶Primo enim filijs corꝑalibꝰ patres eorū tenentur ad inſtructionē bonoꝝ moꝝ. eſt enī vita tenera tamꝗ̄ vitis nouiter tranſplantata q̄ niſi recto ordine dirigatur atꝗ putetur ſilueſtrem naturā induit. Proinde prouerbioꝝ x dicit. Puer qui dimittit voluntati ſue confūdit mr̄em ſuā. Et eccī vij ad patrem ait· Filij tibi ſunt erudi illos et cura illos. Filie tibi ſunt ſerua corpus earū. et non oſtendas faciē tuam hylarem ad eas.

¶Scd̄o tenent̄ eis ad correpcionē Vnde ad hebreos xij ait aplūs. Quis enim filius quē non corripit pater.

¶Tercio tenentur eis ad punicionē. vt quos a malis non corrigūt verba. duris verberibꝰ arceant̄. Vera eſt eī ſentencia ſalomonis prouerbiorū xiij. Qui ꝑcit virge odit filiū. Et ne credas ꝙ ſꝑ flagello vtendū ſit: aperte ſubiūgit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

Qui āt diligit illū inſtāter erudit. Nec ait iſtanter flagellat et pcutit. eo ꝙ plus filiĳ erudiendi ſunt ꝙ̄ verberibus flagellandi.

¶ Scd̕o vero ſpūales filiĳ in pdicto modo ſunt tripliciter dirigendi per patres ſpūales.

¶ Primo eī debent erudiri atq̄ꝫ doceri ſicut diuerſi generis grex variĳs cibis paſcit̄ et nutritur. ita ſpūalis pr̄ et paſtoꝛ ꝑ audiencia ſubditoꝝ doctrinā modificare debet. cū puulis opus ſit lac. et ſolidus cibis grādeuis. Debēt eī ſimplices doceri pr̄ nr̄ et credo. extra de vita et boneſtate clericoꝝ. ca. Vt q̄ſquis. Mediocres vero docēdi ſunt ſeruare decē pcepta. et quicq̄ꝫ eccie ſtatuta. de q̄bꝯ ī pcedēti articulo dictū ē. Perfectioꝛes vero ad alia xpīana cōſilia aīādi ſunt. De talibꝯ pꝛibꝯ eccī xviĳ ſcriptū ē. Qui miām babet et docet quaſi paſtoꝛ gregē ſuum

¶ Secūdo vero ſpūales filiĳ debēt coꝛrigi cū delinquunt. Cauendum tn̄ eſt valde ne coꝛrepcio metas caritatis excedat. cum eccī xi ca. dicat Priuſꝙ̄ interoges non vitupes quēpiam. et cū

interrogaueris et verū eſſe cōpereris corripe iuſte ideſt ſcd̄m ordinē iuſtū caritatis ſicut in ſeqēti ſermone. apparebit.

¶Tercio vero tales filij cū obſtinati pſeuerare volūt in malis puniēdi ſunt. ſicut p micheā. i. ca. dn̄s paſtori ait. Paſce pplm̄ tuū in virga tu a gregē hereditatis tue. Quia ſcilicet per ordinariam poteſtatem notorij criminoſi et īcorrigibles cōpellendi ſūnt ſicut vi. q. vt ille qui. Ubi ponunt̄ hac punitione digni oēs illi trāſgreſſores legis de quibus ad galathas. v. capi. aplūs ait. Manifeſta ſunt opa carnis. In quo caplō oēs carnalem vitam ſectātes taliter puniendi enumerātur.

¶Tercio debēt filij et ſubditi temperales in regimine temperali a dominis ſuis eciam tripliciter gubernari.

¶ Primo ſcilicet īſtitucione ſanctarum legū et inſtitutoꝝ ſeu decretorum iuſtoꝝ que vel ipſi cō diderunt ſeu ab alijs condita ſeruāda p iuramēta vel aliter ſuſceperunt. Curent nichilominꝰ ne ſuper eos veniat qd̄ yſaye. x. ſcriptū ē. Ve q̇

codũt leges iniq̄s ſcribẽtes iiuſticiã ſcripſerũt vt opprimerẽt i iudicio paupes et vim facerẽt cauſe humiliũ ppl'i mei vt eſſent vidue p̄da eo rum et pupillos eorũ diriperẽt. Nec iſuper dicant q̄d ſapiencie ij ſcriptũ eſt. Sit autem fortitudo noſtra lex iniuſticie.

¶ Scđo debẽt a maiorib' gubernari manifeſtacione videlicet cõditarũ legũ ſeu per preconem ſeu alio debito modo· vt caueant ignorãtes et timeant delinquẽtes et tñſgreſſores. Proinde ezechielis iij ca. cuilibʒ regẽti dictũ eſt. Si annũciaueris ipio et ille non fuerit cõuerſus ab ipietate ſua ipſe quidẽ in iniquitate ſua morietur. tu vero animam tuam liberaſti·

¶ Tercio iſuper debent a maioribus gubernari a punicione videlicet cum delinquunt. Nam ſicut iiii li de ci dei ca iiii auguſtinus ait. Amota iuſticia quid ſunt regna niſi latrocinia?

Proinde obſeruare debent qui regũt ne a rectitudine iuſticie aliq̄ ipietatate flectãt timore vel ſpe. odio vel amore. Nam ſicut xi. q. iii. c. q̈tuor yſidor' ait. Quatuor modis iudiciũ hu-

manū peruertit

Timore.
Cupiditate.
Odio.
Amore.

¶ Timore. dum metu poteſtatis alicuius veritatem loqui pertimeſcimus.

¶ Cupiditate. dum premio aīm alicuius corrūpimus.

¶ Odio. dum contra quemlibꝫ aduerſarium molimur.

¶ Amore. dū amico p̄ſtare cōtendimus. Propterea tales hortat᷑ ſapīa. ca. i. dicens. Diligite iuſticiam qui iudicatis terram.

¶ Tercia iuſticia que xp̄iano cōueniens eſt perfecta nūcupari poteſt. Hanc q̄dem tunc homo ꝑfecte habet cū tres ꝑfectiones ſeu rcītudines corde ore et ope perfecte implet et ſeruat

¶ Prima perfectio ſeu rcītudo iuſticie ē oī veritati corde ore et opē aſſentire.

¶ Scđa perfectio ſeu rectitudo iuſticia ē corde ore et opere bonitati fauere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

¶Tercia pfectio ſeu rcitudo iuſticie ē corde ore et ope omni amlicie aduerſari et obiurare.
Primum pertinet ad anime partem racionalē.
Secundum ad anime partem concupiſcibilem
Tercium pertinet ad ad anime partē iraſcibilē
Tales etenī ſunt illi hoīes vere deū diligentes de quib⁹ in can.i.ſcriptū eſt. Recti diligunt te qui ſcilicet corde ore et opere corā domino recti reperiuntur.

¶ prima quidem perfectio ſeu rcītudo iuſticie eſt veritati corde ore et opere aſſentire. Quod fit tripliciter.

¶primo fit per veritatis delectacionem.
¶ Scdo fit per veritatis cōfeſſionē.
¶Tercio fit per veritatis adheſionē.

¶Primo enī veritati aſſentiendū eſt corde. qd fit per veritatis delectacionē. Nempe deus veritas eſt et veritas veritatū. Sic eī iohānis xiiij de ſeipſo teſtat dicēs. Ego ſum via veritas et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

vita. Qui ergo veritati quã nouerit corde non aſſentit deo contrarius eſt. Cũ omnis veritas ſit quedam lux diuina ſeu q̄dam ꝑticipacio diuine lucis. q maxime elat⁹ mẽtis oculis cõtraria eſt. Sicut ei ſcabioſus abhorret raſorẽ. fur lucẽ. adultera maritũ. et freneticus ligamẽtũ. ſic elatus ſpũȝ veritatem. Hinc gregori⁹. Tumor mentis obſtaculũ eſt veritatis. Licet igit̃ veritas cõtra te militet. licet vndiqȝ contra te ĩpugnet noli tu diſſentire ab ea. noli pugnaȇ cũ ea ne tibi dicat̃ ſicut actuum ix dictum eſt Durũ eſt tibi cõtra ſtimulũ calcitrare. Et iterũ ꝓpheta ĩquit Diligite dñm oẽs ſcĩ eius qm̃ veritatẽ reqret dñs ſcilicet ſi ꝑ cõplacẽciã ſit in corde. et retribuet habũdãter faciẽtib⁹ ſuperbiã. ideſt per ſuperbiam rebellãtib⁹ veritati.

¶ Secũdo veritati aſſentiendũ eſt ore qđ fit ꝑ veritatis cõfeſſionẽ. Cũ enim deus in corde radificauerit linguã nrãm apertius demonſtrauit ꝙ nõ ſolum requirit veritatẽ in corde ſed eciam in ſermone. Proinde propheta deſcribẽs

virū dn̄o bene gratū ait. Qui loqtur veritatē in corde ſuo qui non egit dolum in lingua ſua. Magna eſt fatuitas contra veritatē pugnare verbis. cū ꝓuerbiorū xij ſcriptū ſit. Labiū veritatis frenum eſt in ꝑpetuū. Ecci iiij ait dn̄s Nō contradicas verbo veritatis vllo modo. Cōtra qđ ſolet mens criminoſa facere et maxime carnalis atqꝫ laſciuia. ſicut ij. ad chorinthios ij dn̄s teſtatur Multi ſequūtur eorum luxurias per quos via veritatis blaſphematur ſcilicet ore.

¶ Tercio qꝛ oī veritati aſſentiendū eſt oꝑe. qđ fit ꝑ veritatis adheſionē. Si ei veritati cordis et oris veritas opis non conformat̄ vtiqꝫ fallax ypocriſis eſt. Si autem conformis eſt vera caritas q̄ oīs perfecte iuſticie forma eſt continue ſuſcipit incrementum. ꝓptēa ad epheſios iiij ait aplūs. Veritatem facientes in caritate creſcamꝰ. Et iterū ecci xxvij. Volatilia ad ſibi ſimilia conueniūt. et veritas ad illos q̄ operātur illam reuertit̄.

¶ Aduertendū eſt tn̄ qꝛ licet oī veritati ſicut

p̄dictū eſt aſſentiēdū ſit. tñ tripliciveritati ex-
cellētiori mō adherēdū eſt.

¶Prima ē veritas iuſticie.

¶Secunda veritas doctrine.

¶Tercia veritas vite.

Diſtiguūt āt hee tres veritatis ſcōm tres aīe
vires. Nā veritas iuſticie iraſcibilē compeſcit
a malo. veritas doctrine racionalem informat
ad bonū. veritas vero vite concupiſcibilem
ordinat ad bonū. Cōtra has veritates ex nulla
cauſa ꝓpter aliquod ſcandalum vitandū aliquo
modo veniendū eſt.

¶ Prima eſt veritas iuſticie q̄ in iudicibus et
iudicantibꝰ eſſe debet. Qui in tātū dare debēt
ſentencias iuſtas et veras ꝙ pro nullius ſcanda
lo euitando deberent falſam ſentenciam pro-
mulgare. Nec inſuper debent intermittere eā
pro alicuius paſſi ſcandalo euitando. niſi iſta
iuſticia diſpenſabilis ſit et varie moderabilis
vel ſimpliciter vel quo ad tempus. Verbi gra
cia. ſcōm thomā. Cum penarū inflictio in tan
tum habeat iuſticie racionē in quantum ꝑ eas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

crimina prohibet. ſi ꝑ afflictionē animarū ma
nifeſte apparent plura et grauiora pccā ſequi.
tunc penarum inflictio minime ſub iuſticia cō
tinetur. Et in tali caſu a punicione ceſſandum
eſt ſecundum ſentenciā auguſtini.

¶ Scḋa veritas eſt doctrine. Circa quā aduer-
tendū ꝙ in doctrina duo ſunt conſideranda.

¶ Primū ē veritas q̄ docet.

¶ Scḋm ipſe act⁹ docēdi.

¶ Primum eſt de neceſſitate ſalutis. vt ſcilicet
nemo doceat cōtrariū ſalutis. veritatem ſcḋm
congruēciā tpis et perſonarū ꝓponat is cui do
cendi officiū incumbit. ita tamen ꝙ ꝓpter nul
lum ſcandalum qḋ ſequatur debet homo ꝑter-
miſſa veritate falſum docere.

¶ Scḋm vero ꝙ ipſe actus docendi inter elēo-
ſinas ſpūales cōnumerād⁹ eſt. ideo pro loco et
tpe a tali veritatis actu ceſſandum eſt niſi in
tribus caſibus. ¶ Primo vbi eſt periculū coīs
erroris niſi ante veritas doceatur. ¶ Scḋo ceſ
ſandū nō eſt vbi ex h̄ notabilis profectus fina
liẗ ſperatur elcīs. ¶ Tercio inſuꝑ ceſſandum nō

eſt vbi notabile ſalutis dāpnū ex ipā taciturni
tate timeatur electis.

¶ Tercia vero eſt veritas vite que q̇dem nichil
aliud eſt q̄ꝑ q̄dam adequacio conuerſacionis
vel vite ad regulas recte viuendi. ideſt ad di
uinam legem. ſcd̄m q̄ eſt de nccītate ſalutis.
Et talis veritas pro nullius ſcandalo dimittē
da eſt . reſpectu tamen cōſilioꝝ et ſuperogatio
num euangelice ꝑfectionis. non eſt ſimpliciter
deſerenda. ſed diſtinguendū eſt ſcd̄m thomā et
alexandrū de halis . Quia aut talis veritatis
ſcandalum oritur.

ex malicia. a
ex ignorancia.

¶ Primo oriri poteſt ex malicia videlicet qn̄ a
liqui impedire volūt talia bona ſcādalū cōci-
tando. et hoc eſt ſcādalū phariſeoꝝ qui de doc
trina xpī ſcandalizabant̄ mathei xv manifeſte
docuit contēpnendū.

¶ Scd̄o autē oriri poteſt ſcandalum ex infir-
mitate vel ignorancia. et hoc eſt ſcandalum pu
ſillorum . propter quod opera ſpiritualia aliqn̄

ſunt occultanda aliqñ deſerenda vt periculum ceſſet. Si autem poſt redditā racionem duret iam aperte apparet ꝙ qui ſcandalū ſumit non ex ignorancia ſed ex malicia peccet.

¶ Tercia āt pfectio ſeu rcitudo iuſticie ē corde ore et ope oī boītati fauē . Qđ fit tripliciter

¶ Primo fit per congratulacionē

¶ Scđo fit per exhortacionē.

¶ Tercio fit per operis execucionē.

¶ Primo operi bono cuilibet bon⁹ fauet cū cōgratulať et cōdelectať de quolibꝫ ope bono vn de diuin⁹ creſcat honor Inſuper letatur de ꝓximi ſui profectu et lucro ſiue ſit ſpūale ſiue corporale ſeu eciā temporale ſicut de oībus ſupradictis letabāť nato dnī p̄curſore vicini et cognati elizabet et cōgratulabātur ei quia magnificauit domin⁹ miam ſuam cū ea. ſicut lucas i. ca. ait. Nempe nemo bon⁹ niſi ſolus de⁹ ſicut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

dn̄s teſtat̄. nec quiſq̄ poteſt eē bon⁹ niſi ꝑtici
pacione illi⁹ boni. et bona . Si igit̄ ꝓpter dn̄m
placēt boni et bona. tibi· vtiqȝ placēt de⁹ et tu
illi. At cōtra cui non placēt iuſta et iuſti. nec e
iſdem placet de⁹. nec ipſi grati poſſunt eſſe deo
in quo conſiſtit tota hominis ſalus.

¶ Secundo vero ꝑfecte iuſt⁹ ore cuilibȝ bono
fauere debȝ qd̄ maxime per exhortacionem et
ſermones fauorē fieri habet. Si enī ex habun-
dancia cordis os loquitur ſicut dn̄s ait conſe-
quens eſt vt cui bona placent corde eiſdem q̄ȝ
atteſtetur fauorabilit̄ et ore. Tales vtiqȝ in cō-
ſiliis reipublice ꝓponunt iuſta. commēdāt rec-
ta. laudāt pia. et ea que pacis et caritatis ſunt
ſemper ſuadere curant. Conſolantur meſtos· de-
fendunt viduas. pupillos tnētur innocuos· re-
ligiones cōmendāt. et oī bonevoluntati ſermo-
nibus auxilium preſtant. Deniqȝ de lingua ta-
lium ſapiencie vij dicit̄ . Lingua eucaris ideſt
gr̄oſa in bonis hominibus habundat.
¶ Tercio vere ꝑfecte iuſtus debet oī bonitati

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

fauere qđ vtiqꝫ fit per operis execucionē vt bo
nitatē quā coꝛ diligit et lĩgua cõmendat oĩ di
ligēcia perficiat opꝰ. Proiñ tali iuſto ecci ait
ix ca. Quodcunqꝫ poteſt manus tua inſtanter
operare. Et iterum ad galathas vi adhoꝛtat
apoſtolus dicens. Dum tempus habemus ope
remur bonũ ad omnes maxime autē ad domeſ
ticos fidei. Regula iuris ē extra de iureiurādo
et dāpno dicto in ca. Si culpa. ꝙ qui occaſio
nem dampni dat dāpnũ dediſſe videtur. in tā
tum qui ad dampnũ efficacem dedit occaſionē
non ſolum culpe demeritum incurrit verũeciā
dāpnũ exinde datum ſatiſfacere obligatur. Si
igitur tantũ poteſt iniquitas in fauoꝛē mali.
q̃re nõ in meritũ et lucrũ tm̄ pꝛoficit caritas
in fauoꝛem boni.

¶ Tercia vero ꝑfectio ſeu rectitudo iuſticie eſt
coꝛde oꝛe et ope oĩ malicie aduerſari et obiura
re. Quod fit triplciter.

¶ Pꝛimo fit per
abhomĩacionē.

¶ Sedo fit per

contradictionem.
¶Tercio fit per
oppoſicionem.
¶Primo enī omni malicie obuiandum eſt cor-
de ſcilicet per mal cie abhominacionem. Bone
quippe conſciencie indiciū eſt crimina abhor-
rere. nec poteſt eſſe non malus cui mala nō diſ
plicent. Scriptum eſt eī. Iniq̄tatē odio habui
et abhoīnatus ſum Et iterum lxxxvi diſ in ca
facientes dicit. Primus inocencie grad9 eſt o-
diſſe nephanda. Et latū pandit delinquentib9
aditum qui iungit cum prauitate conſenſum.
¶Secūdo quoqꝫ malicie obuiandum eſt ore ſci
licet ꝑ cōtradictionē· Mathei eī xij domin9 a
it. Bonus homo de bono thezauro cordis ſui
ꝓfert bona. Bon9 quippe thezaur9 eſt volun
tas bona que mala abhorret· De tali āt the-
zauro bonus et iuſtus homo tunc ꝓfert bona
cū mala que corde odit ore īcrepat et rephen
dit. Hinc de tacentibus et vicia non increpan
tibus ſcriptū ē in caplō p̄d cto. facientis. pro-
culdubio culpam habꝫ qui q̄d poteſt corrigere

negligit emēdare. Et ſubdit· Probat ſe odiſſe vicia q̄ condēpnat errātes·

¶ Tercio inſup oī malicie obuiādū eſt ope ſci. per oppoſicionē. Scriptū eſt eī in eodem cā. Libat dn̄o proſpera qui ab afflictis pellit adū ſa. et negligere cū poſſis pturbare peruerſos nichil aliud eſt q̄ fauere. nec caret ſcrupulo ſocietatis occutle qui manifeſto facinori deſinit obuiare. Et ſubdit. Nec reliquit ſibi locum de-uiandi qui non pepercit erranti·

¶ Ex hijs que dicta ſunt patet q̄ ſit iuſticia in-tegra ordinata atq̧ perfecta quas plenius et imitari et perfectiſſiē adiplere cōcedꝫ nob̄ ſum mus omnium iuſtorum et rex omnium ſeculo-rum dominus ihesus xp̄us qui cū prē et ſpiritu ſcō in trinitate pfecta viuit et regnat in ſecula ſeculorum. AMEN.

Explicit ſermo ſecundus de iuſticia xpriſtiana

Incipit ſermo tercius de pietate xpriſtiana

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

Sobrie et iuſte et pie viuam⁹ in hoc ſeculo expectantes beatā ſpem et aduentum glorie magni dei. Ad titum ſecundo. ¶ Ultio poſt iam dicta de pietate criſtiana nunc dicendū cū aplūs ſubdit. Et pie viuam⁹. Hec pietas eſt tercia virt⁹ q̄ conſiſtit in xpīana vita. Et ad hāc hortat᷑ aplūs. i. ad thymotheū quarto inquiens. Excerce teipſum ad pietatem. nam corpalis excercitacio ad modicum ideſt ad aliquid vtilis eſt. pietas autē ad oīa valet promiſſionē habens vite que nūc eſt et future. Magna igitur et ammirabilis ē virtus pietas que pñtis pariter et future vite promiſſionē meretur.

¶ Ut autē oēs animētur ad pietatē et induere ſtudeant viſcera eius. triplicem diſtinguere pietatem ceceſſe eſt.

¶ Prima dicitur pietas diuīalis.
¶ Scda dicitur pietas ſpūalis.
¶ Tercia dicit᷑

In hijs comprehēdit̄ omnis meritoria pietas xp̄iane vite.

¶ Prima in q̄ dicitur pietas diuinalis. et in ea cōprehēdit̄ oīs diuin⁹ cultus ¶ Aduertēdū eſt tñ ꝙ tria ſunt maxime oꝑa pia ꝑ q̄ cor humanum erga deum efficitur pium totum ꝙ repletur dulcedine eius ſi modo debito frequentetur·

¶ Primū eſt oracio.
¶ Secundū cōfeſſio.
¶ Terciū cōmunio.

¶ Primū eſt opus cordis·ſcđm oris.terciū operis. Per primū talis pietas generat̄ .ꝑ ſecūdū augmentat̄.ꝑ tercium cōfirmatur et ſolidatur

¶ Primū diuinalis pietatis op⁹ oracio dici poteſt que principaliter fit in corde. et per eam dei pietas generatur · ¶ Tria autem ſunt que piam et efficacem oracionem efficiunt apud deum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

¶ Primū ſi eſt attenta.
¶ Scđm ſi eſt deuota.
¶ Tercia ſi ē cū r̃uerēcia.

¶ Primo enī orõ debet eſſe attenta. Dicit̃ enī oracio ſcđm bernaerdum quaſi oris racio eo ꝙ cum attenta rõne habet fieri cum homo loq̃t̃ Sine hac rõnis attencione orõ oīno inefficax eſt. Proinde. i. ad corinthios xiiij ca. aplūs ait Si orem lingua ſcilicet tantum . mens autem mea ſine fructu eſt . ¶ Triplex eſt tñ attencio ꝓcuranda in oracione.

¶ Prima ad verbū.
¶ Scđa ad ſenſum.
¶ Tercia ad obiectū.

¶ Prima attēcio ꝓcuranda eſt ad verbū ideſt ad vocalē ꝓlacionē et informacionē verborū. ſcilicȝ ne in eis homo aliquo mõ erret maxime corrupte ꝓferēdo ſacratiſſima verba ſcripture ſacre q̄ in orõne ꝓferimus.

¶ Scđa attencio debet eſſe ad verborū ſenſum. Eſt āt litera verborū ſacrorū quodāmodo dei carcer. ſicut in nobis corpus eſt quaſi carcer a

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

nime nr̃e. Cũ enĩ illi⁹ verba p ſpm̃ ſcm̃ ꝓlata ſint magna in eis virtus abſcõdita cõtinet̃. et ideo cũ magna reuerẽcia tractãda ſunt ſp ꝙ ex orãd⁹ ẽ de⁹ vt dignet̃ verbi intellcm̃ aperire. et imprimere cordib⁹ nr̃is ſenſum eius.

¶ Tercia attẽcio ẽ ad obiectũ idest ad deũ quẽ oram⁹ et laudam⁹. et eciã ad rem quã oram⁹. Bona qͦdem ẽ attẽcio prima. ſʒ melior ſecũda. tercia ãt optima. Prima attẽcͦ qrenda eſt ꝓp ter ſcdãm. et ſcda ꝓpt̃ terciã. et ſi oẽs non pñt h̃ri ſimul ſp. pocior tenẽda eſt. qͣ ea que ſunt ad finẽ non debẽt ĩpedire finẽ. magis ãt ꝓmo uere et qñto finis ẽ pocior tanto in ipm̃ tẽde re meli⁹ ac recti⁹ eſtimat̃. Deniqꝫ p hanc tri plicẽ attẽcionẽ nr̃a oracio ꝑficit̃ fructuoſe. ſine hĳs ãt erim⁹ de numero de quib⁹ mathei xv a it dñs. Populus hic labĳs me honorat. cor ãt eorum longe eſt a me

¶ Secundo autẽ oracio nr̃a debet eſſe deuota. Eſt enĩ oracionis affectio ille clamoroſus effec

tus quē aſcendere. ad deum cotidie poſtulamus
cū dicimus. Dn̄e exaudi oracionē meam et cla
mor meus ad te veniat. Hinc bernaerdus ſup
Qui habitat· inquit. In dei auribus deſideri/
um vehemens clamor eſt magn⁹. remiſſa autē
intencio vox ſubmiſſa. ad cordis ei⁹ vocem ma
gis ꝙ corporis ei⁹ aures. ¶ Proinde orō nr̄a debꝫ
eſſe quaſi ignis ardens et thus ardens in igne
vt dicit᷑ eccī quinquageſimo. Eſt q̄dem oracio
nr̄a q̄ſi ignis effulgens ꝑ euigilatā attēcionē.
et q̄ſi thus ardēs ī igne ꝑ īuocatā attēcionē
et deuocionē. Et hec eſt orō q̄ grata aſcendit
corā dn̄o maieſtatis. In cui⁹ miſteriū iudicum
xiij ſcriptum eſt ꝙ manue pr̄ ſampſoīs cū ob/
tuliſſet ſacrificium. ſcilicet. hedū et aſcendiſſet
flāma ignis de altari in celum angelus domini
ꝑ flāmam aſcendit vt miſtice inuatur ꝙ orōēs
igne deuocionis accenſas angeli corā dn̄o p̄ſen
tant de tepidis non curantes.

¶ Tercio oracio debet fieri cū reuerencia. Re/
uerēcia ei⁹ īterior et exterior oīno exaudibilē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

reddit oracionē. ſicut eccī xxiij ſcriptū ē. Pro reuerencia accedit tibi bona grā. Ad modicū tñ vtilis eſt reuerēcia et hūilitas corpis niſi ī oracione aſſit hūilitas mētis. Ipſa quidem prīcipalit̄ exaudibilis eſt. ſicut eccī xxxv ſcriptū eſt. Oracio hūiliantis ſe nubes penetrat et donec appropinquet non cōſolabit̄ et non deſcendet donec altiſſima reſpiciat. et dn̄s non elongabit. Et iterū pheta ait. Reſpexit in orōnē hūilium et nō ſpreuit pces eoꝝ. ¶ Et hac triplici cōdicione orōnis tres fructus ſubſequūt̄ ipſius oracionis.

¶ Prim⁹ eſt illuīacio.
¶ Scdūs inflāmacio.
¶ Tercius humiliacio.

Prim⁹ ptinet ad intellcm̄. ſecund⁹ ad affectū. tercius ad memoriam.

¶ Prim⁹ fruct⁹ eſt illuīacio q̄ orit̄ ex attencione. Illuīat̄ āt homo ad cognicionem dei et ſui. Hinc bernaerdus ad frēs de mōte dei ait. Orō illuminat et confortat.

¶ Scd̄s fructus eſt inflāmacio q̄ oritur ex deuo

tione. Inflāmatur enim mens ex illa ad dei a-
morem. et proximi dilectionem. In cuius miſte
rium iiij regum. i. deſcendit ignis de celo ad o-
racionem helye.

¶ Tercius fructus humiliacio nominatur. et hẽ
ex humili reuerencia ortum habet. Hinc pphe
ta ait. Humiliabam in ieiunio animam meam
et oracio mea in ſinu meo conuertetur ſcilicet
ad perfectā mei cogitacionem.

¶ Secundū diuinalis pietatis opus p quod di
uina pietas in anima generata augmentatur
confeſſio dici poteſt que quidem ore pfert̃. Iā
autem ex oracione vt ex p̄cedentibus patet in
tellectu illuminato et affectu dulcorato et ſpū
humiliato ex numere dei naſcitur contricio ve
ra cum qua fieri habet confeſſio deo grata. E-
mollitur enim cor per confeſſionem erga dilec
tionem dei cū anima penſat quanta ſibi fecerit
deus et quanta ipſa fecerit contra deum.

¶ Vt autem p illam creſcat hec pietas tria ne
ceſſario habere debet.

¶ Primo prepacionē.

¶ Sc̄do diſcrecionem.

¶ Tercio integracionē.

¶ Primo inq̄ꝫ debet habere p̄paracionē . iuxta illud yſaye xxxviij. Recogitabo tibi oēs annos meos ī amaritudīe aīe mee. In q̇bꝰ verbis tri plex p̄paratio cōfeſſionis innuit᷑.

¶ Prima ē r̄cogitacio.

¶ Secunda recordacio.

¶ Tercia amaricatio.

¶ Prima preparacio recogitacio dcā eſt . qui a ad dn̄m ait yſa . Recogitabo tibi ideſt tamq̄ꝫ aſſiſtēs tibi. qnia oīa noſti . In mēte cogitādo et recogitādo reuoluam q̄ contra maieſtatem tuam cōmiſi.

¶ Sc̄da p̄paratio recordatio ē q̄ maxīe ex reco gitatioē originē trahit . Quis eñ multitudinū pccōrū ſuoꝝ memoriā habere poteſt niſi p̄uia r̄cogitacioē ꝑquirat᷑ . Sed vt modꝰ facilis ſit in remīſcendo illa ſubdit . Oēs annos meos. Plures ſunt vtiqꝫ modi q̇bus facilīꝰ r̄miniſci poſſumꝰ pccōrū nr̄orū.

¶ Primus modꝰ eſt diligēter diſcutere p̄teritā

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

vitam noſtram ſecundum diuerſas etates ſcili
cet puericie iuuentutis adoleſcencie virilita-
tis ſenectutis.
¶ Scđs modus eſt conſiderare noſtros diuer-
ſos ſtatus ſcilicet virginalem matrimonialem
et vidualem.
¶ Tercius modꝰ eſt diſcutere noſtras fortunas
ſcilicet proſperitatis aduerſitatis. ſanitatis et
infirmitatis.
¶ Quartus ē pēſare diuerſa nr̄a excercicia vel
officia q̄ in vita nr̄a excercuimꝰ.
¶ Quintus eſt examinare diuerſas ſocietates
cum quibꝰ verſati ſumꝰ.
¶ Sextꝰ ē recogitare diūſa loca caſtra ciuita-
tes villas in quibꝰ habitauimꝰ.
¶ Septimꝰ eſt cōſiderare varias culpas quibus
deū offendimꝰ. corde conſentiēdo. ore loquēdo
oꝑe adimplendo.
¶ Tercia preparatio amaricatio dicta eſt. Hec
amaritudo vera contricio eſt ſine q̄ cōfeſſio nō
ſufficit ad ſalutem. Et de illa yſayas ſubdit In
amaritndine aīe mee. Et in eodem caplo ait.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

in perſona penitentis. Ecce ī pace amaritudo anime mee amariſſima. Amara q̄dem ex eis ſupplicijs que iam merui. amarior ex eternis gaudijs q̄ amiſi. amariſſima. ex grauiſſimis culpis quibus deum offendi.

¶ Secundo confeſſio debet habere diſcretionē et maxime in eligendo confeſſorem diſcretum atq3 peritum. Nam ſicut dn̄s ait. Cecus ſi ceco ducatum preſtat ambo ī foueā cadūt. Sumāt quoq3 diſcretum confitendi tempus. finē vltimū quadrageſime non expectātes. ne cras cras cras hoc eſt coruina voce decipiātur. Diſcretioē quoq3 vtantur in modo confitendi. peccata leuia leuiter grauia grauiter. grauiſſima amariſſime confitendo et plangendo.

¶ Tercio quoq3 confeſſio debet hābere integritatē Quid ei prodeſt ſi tota ciuitas cuſtodiat et ſolū vnū foramē hoſtib9 relinquat. Proin̄ prouerbiorū xiiij dicit. Qui abſcōdit ſcelera ſua non dirigetur. qui ꝟt confeſſus fuerit et reliq̄rit ea miam cōſequet. Q̄mdiu ei ferrum in vulnere eſt vnguēta non proſunt. ſic et confeſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

ſio ſi integra non eſt ſed ex malicia vel negli gentia aliquod mortale reſeruatur ſalutem nō preſtat.

¶ Terciū diuinalis pietatis op⁹ p quod erga deum mens humana efficit̄ pia ſacra coīo eſt. que quidem effectu et ope adipletur. Sicut ei iam viſum eſt·oracio mentem diſponit ad ve‑ ram cōfeſſionem. confeſſio vero purificat et de corat animā coram deo dicente ꝓpheta. Cōfeſ‑ ſionem et decorem induiſti amictus lumine ſi‑ cut veſtimento· Spiritu igitur decorato ſic et mundo. dn̄o miſericorditer concedente ad illud conſummatum pietatis opus atq̄ dulciſſimum guſtum diuini amoris iam meret̄ admitti qđ fit in deuotiſſima ſumpcione ſcīſſimi ſacramēti

¶ Tripliciter autē ſumi ſolet hic cibus amoris atq̄ dulcoris·

¶ Primo ſumitur ſo lum ſacramentaliter.
¶ Scđo ſumitur ſo lum ſprītualiter.

¶ Tercio vero ſumi
tur vtroq₃ modo.

¶ Primo eñ ſolū ſacramētalit̄ ſumit̄ qn̄ homo ī pccō mortali exiſtēs corp⁹ xpī verū realit̄ ſub ſpecie panis et vini cōtentū ſuſcipit ſolūmō in ore carnis. Qd quidem maxīe cū ſciēter fit terribile ſacrilegiū eſt. Quis nō exiſtimaret horrēdū ſi tātū ſacramētū proiceret̄ in lutū. quanto magis deterius eſt ipſum proicere in cloacam conſciencie īmunde· et in ventrem et in mentē hominis peccatoris. Audiant huiuſmodi criminoſi ſentenciam aplī dicentis. i· ad corīthios vi. Probet autem ſeipm̄ homo et ſic de pane illo edat et de calice bibat. qui eñ manducat et bibit indigne iudicium ſibi manducat et bibit non diiudicans corpus domini.

¶ Secundo vero ſolum ſpiritualiter manducatur. ¶ Habet enim ſpiritualis mādučacio quodāmodo in ſe duo. ſcilicet.

maſticacionē. et
incorpacionem.

¶ Primū ē maſticacio. Maſticaº eī ē recogita
cio cibi. ideſt carnis xpī expoſite in ligno cru
cis p nrā redēpcioē. Panis gº quē ſumim9 in
vtero ſcīſſiē virgīs ſpūs ſcī manu formatus ē. et
in ara ſcīſſiē crucis p incēdiū ardētiſſiē carita
tis atq amariſſiē paſſionis decoctus eſt

¶ Scdm eſt incorporacio. Per incorporacionē
q ex tali recogitacione cōſurgit dum cogitans
amore reficitur ihū xpī cui ex caritate cōiūgi
tur reficit et magis aſſimilatur et incorpatur
Et hoc modo ſumitur ſpiritualiter. qd quidem
ſine ſacramenti ſuſcepcione poteſt alicui pro-
uenire. Verbi gracia. Deuote quis audit miſ-
ſam tn̄ ſacramentaliter non ſuſcipit corp9 xpī
ſed deſiderat ſume illud tunc dici poteſt q illd
ſpiritualrter ſumit.
¶ Secūdo eciā modo fit hec manducacio ſpiri
tualis. ſcilicet p virtutem hui9 ſacramenti. vi
delicet credendo et percipiēdo illud. Et hec ma
gis ꝓprie ſpūalis manducio dicta eſt. Et hic ē
vtiq ſecundus modus quo ſumitur corpus xpī

ſcilicet ſacramentaliter.
¶ Tercio modo hoc ſacramentū ſumit̄ ſacramē taliter ſimul et ſpiritualiter. Et ad hunc ter/cium modū ſumendi ſemel in anno quilibꝫ ob ligatur. ſicut ſupradictū eſt. ¶ Digne ergo ſu/mere corpus xpī duobus predictis modis. ſcili cet ſacramentaliter ſeu tm̄ ſpiritualiter ad di/uinalem pietatē accedere ē et cum xp̄o corpus et animam vnire.
¶ Scda vero pietas ſpūalis dicta eſt q̄ zelū aī arū parit. ¶ Triplex āt hui⁹ pietatis opus eſt

¶ Primū fit corde.
¶ Scdm fit ore.
¶ Terciū fit opere.

¶ primum huius ſpūalis pietatis opus fit cor de ad iuuandum proximū animas oracionum frequencia. Eſt enim oracio eleuacio mentis in deū. Ad quod miſtice edocēdū iohis xi criſ tus eleuatis oculis pro lazari ſuſcitacione pa/trem exorat vt miſtice demonſtraret ꝙ oracio nichil aliud eſt ꝙ̄ mentalium oculorum eleua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

tio ad ipm̄ deum.¶ Hij nēpe oculi pꝛo triplici
hoim̄ genere ad deum eleuādi ſunt·ſcilicet

pꝛo moꝛtuis.
pro iuſtis.
pꝛo impijs.

¶ Pꝛimo pꝛo moꝛtuis quibus maxima pietas impendenda eſt. Tum.quia pꝛopter ſpem iam ſunt beati. Tum.quia inenarrabilibus afflictionibus cruciantur. Pꝛoinde ſcḋo machabeorum xij ſcriptū ē. Sancta et ſalubꝛis hoc ē pie orātibus et ſalubꝛis moꝛtuis pꝛo quibus oraciones fiunt eſt cogitacio pꝛo defunctis exorare vt a peccatis ſoluantur.

¶ Scḋo pie orandū eſt pꝛo iuſtis vt ſcilicet in dei grā creſcant et finaliter perſeuerent Et ad hoc hoꝛtat̄ beatus iacobꝰ vltimo capitulo dicens. Orate pꝛo inuicem vt ſaluemini.

¶ Tercio quoqꝫ pie eleuandi ſunt oculi ad ſummū deum pꝛo peccatoꝛibꝰ ac quibuſcumqꝫ infidelibus oracionem fundendo ꝙ non aſpectis eoꝛum iniquitatibus dignetur eos illuminare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

et reuocare deuios oēs ad graciā ſuam . Et ꝙ
uis obſtante inpietate eorum talis eis gracia
non daretur. orantis tñ pietas non erit inaīs.
ſicut propheta inquit. Oracio mea in ſinu meo
conuertetur.

¶ Scdm opus piū ad aīas ꝓximoꝝ ē opꝰ oris
illis ſubueniēs per vtilitatē ſermonis.

¶ Tria quidē ſunt bona oris q̄ pie aīabꝰ proxi
morū coīcanda ſunt.

¶ Primū eſt docere.

¶ Scdm ē cōſulere.

¶ Terciū ē rephēdere.

¶ Primū bonū eſt docere ignorātes· Qd quidē
fit cū eos docemꝰ fidem et bonos mores in via
dei. ſicut eccī xviiȷ ſcriptū eſt. Qui miam habꝫ
docet et inſtruit quaſi paſtor.

Quod autē docere neceſſe ſit idem in capitulo
viiȷ monſtrat. Sobrietatem et prudenciā docꝫ.
iuſticiam et virtutem quibꝰ in vita nichil vti
lius eſt hoībus.

¶ Secūdū bonū eſt conſulere dubitanti et neſ
cienti eligere iuſta . Proinde prouerbiorum ȷȷ

ſcriptũ eſt. Erit ſalus vbi multa cõſilia nõ tm̃
ex pte ipſi⁹ recipiẽtis. verũeciã cõicantis. cui
ſalus etna multiplicat̃. Cõtra qđ facẽ dinoſcũ
tur ipſi docti et ſapientes q̃ errãtes per deuia
corrigere nõ ꝓcurãt et animab⁹ ſalutria con-
ſilia non impendũt.
¶ Terciũ quoqꝫ bonũ eſt corrigere delinquen-
tes iuxta dnĩcũ verbũ quo mathei xviij ait.
Si peccauerit in te frater tuus vade et corripe
eum inter te et ipſum ſolũ. Si te audierit lu-
cratus es frẽm tuũ. Si ãt te non audierit ad-
huc adhibe tecũ vnũ vel duos vt in ore duoꝝ
vel triũ conſiſtat oẽ verbũ. Qđ ſi eos non audi
erit dic ecc̃ie. Si autem eccleſiam non audie-
rit. ſit tibi ſicut ethnicus et publican⁹. In quo
quidẽ p̃cepto tria ſunt conſideranda.

¶ Primo correp
tionis caſus.
¶ Scđo correp
tionis modus.
¶ Tercio correpti o

onis terminus.

¶ Primo cōſidera correpcionis caſum. ¶ Ad h̄ ꝙ ex debito quis proximū corrigere teneatur tria concurrere habent.

¶ Primū ꝙ in illo ſit
mortalis culpa.
¶ Secundū ꝙ de illo
ſit noticia certa
¶ Terciū ꝙ ſit ex
amicicia vera.

¶ Primo namq̄ꝫ proximū quis corrigere obligatur cū peccatū illi⁹ ē mortalis culpa. Propterea inquit. Si peccauerit ſcilicet mortaliter Et nichilhomin⁹ aduertēdū ꝙ corripere fratrem aliqn̄ eſt cōſiliū. aliqn̄ eſt p̄ceptū. Eſt ei cōſiliū qn̄ proxim⁹ venialiter peccat. Preceptum eſt qn̄ deum mortaliter offendit. vel eſt in manifeſto p̄iculo deū offēdendi mortalit̄. Sed quia affirmatiuum preceptū licet obligat ſp̄ ſꝫ non ad ſemper ſed pro tempore et loco ſcilicet quando correpcio creditur proficua.

¶ Scd̄o obligat hoc preceptū quādo de p̄ximi

culpa eſt noticia certa. quia dominus addit in
te ideſt in te ſciente. ne ſcilicet contra ſenten
ciam eccleſiaſtici agas qui xi ca. ait. Priuſq̄
int̄roges non vituperes quēquam. et cū inter-
rogaueris corripe iuſte ideſt ſcd̄m ordinē a do
mino conſtitutum.
¶ Tercio quoꝫ ad hoc qd̄ obligat cōcurrē debꝫ
amicicia vera. hoc ē q̄ fiat ex caritate ſupne
ſalutis. nō qꝛ corrigēs ipſe offēſus ſit aut qua-
cumqꝫ alia cauſa vana. ſed principaliter pro ſa
lute aīe eius. Vn̄ dn̄s ait. Frater tuus ideſt ex
fraterna caritate a te dilcūs.
¶ Scd̄o cōſiderād⁹ eſt correptiōis mod⁹. Nam
t̄plici correpcioē ſicuti op⁹ ē vt q̄libꝫ obligat

¶ Primo correp
tione amoris.
¶ Scd̄o correp
tione timoris.
¶ Tercio correp
tione pudoris.

Quarū prima poteſt dici priuata. ſecunda ſo-

ciata. tercia diuulgata.

¶ Primo in ſp̄ vti tenet homo correpcioē amo
ris ideſt vt per amorē ꝓxim⁹ reuocet a culpa
Et de hac dn̄s ſubdit. Vade et corripe eū īter
te et ipm̄ ſolū· Peccator ei. qn̄ ſtatī corā alijs ī
crepat excuſare ſe ſolet aut indignari. aut ſua
crimina defēſare · Per talē āt ſecretā et carita
tiuā correpcionē pcitur illi⁹ cōfeſſioni et oſtē
ditur ſignū manifeſtiſſime caritatis. et per cō
ſequens talis modus magis eſt retractatiu⁹ a
malo. atqꝫ inductiu⁹ ad bonū . Subditqꝫ domi
nus . Si te audierit lucratus es fratrem tuum
quia deo et ſibi lucraberis illū. Et per hoc ver-
bum manifeſte īnuitur ꝙ intelligit domin⁹ de
mortali eo ꝙ per abſtractionē fratris a veni-
alibus homo mīme lucret illum. cū venialibus
non remaneat anima extra graciam dei.

¶ Secūdo debet homo vti correpcione timoris
Et de hoc ſubdit. Si te nō audierit ideſt ſi ti
bi affectualiter non acquieuerit. adhibe tecum
ſecundum. ſcilicet ſi ſufficiat vnus vel duos ſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

vnus non videt̃ ſufficere vt in ore duoꝝ ſi v/
nũ ſumpſeris. vel trium ſi ſumpſeris duos ſtet
omne verbum ſecretum. et eciam in teſtimoniũ
veritatis ſi opus eſt omne verbum inibi dictũ
¶ Tercia vero correpcio eſt pudoris. Et de hac
dominus ſubdit. Quod ſi non audierit eos ſci/
licȝ te cum illis dic eccleſie ideſt mone eum cũ
omnibus de eccleſia vel dic prelato ſuo.
¶ Tercio addit̃ correpcionis termin⁹ de quo
dominus ſubdit. Si ãt ecciam non audierit ſit
tibi ſicut ethnic⁹ et publicanus ideſt ſit extra
cõmunionẽ tuã ſicut ſi eſſet gẽtilis â ſicut pub
licanus et ſecularis peccator ſeu excoĩcatus.

¶ Tercium ſpũalis pietatis op⁹ eſt qđ fit oꝑa/
cionis effectu ſcilicet adiuuando aĩas per bo/
norum exemploꝝ incitamenta. Quia enim pl⁹
mouent exempla ꝙ verba mens pia ne animas
ſcãdalizet ſȝ eas lucretur deo ſtudȝ ſemper exẽ
pla virtutum monſtrare. mentis ꝗ magno cru
ciatur dolore ſi quẽ proſpexerit exẽpla oſtẽdẽ
male vite. Et licet ſtudeat ſꝫ omnib⁹ cũcta bo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

na exempla prebere .triplex tñ principalit̃ exhibere conatur.

¶ Primū ē exemplū huīlitatis.

¶ Scd̃m eſt exemplum caſtitatis.

¶ Terciū caritatis et largitatis.

¶ Primo ei prebet exemplum huīlitatis et paciencie vt ſit conſimilis illis de quib9 apoſtol9 ait. Gracias agere debem9 deo pro paciēcia vrā et fide in oībus pſecucioib9 vris et tribulationib9 quas ſuſtinetis in exemplū iuſti iudicij dei pro quo et patimini. Et ſi iniuſte patit̃ nō frāgitur .ſed aſpicit in illud exēplare oīm boītatū de quo pma petri ij ſcriptū ē. Criſt9 paſſus eſt pro nobis vobis relinquēs exemplum vt ſequamini veſtigia ei9 .qui ſcilicet īnocēt et paciēter poci9 et volēter et alacriter paſſus eſt. Et nō tm̄ ſuis pſecutorib9 ex corde pepcit verūeciā p ſuis pſecutorib9 exorauit. Ex q̊ patz clarius q in hoc huīlitatis exemplo includitur

remiſſio offenſarū.qđ non pue pietatis eſt op9 de quo luce vij dn̄s ait.Dimittite et dimttemī Et iterū mathei vi orare nos docuit. Et dimit te nobis debita noſtra ſicut et nos dimittimus debitozib9 nr̄is.

¶ Scđo q̇dem mens pia ſtudet p̄bere exēplū ho neſtatis et caſtitatis ſuſpecta cōſozcia et con ſuetudines oīno deuicans. nec de illis eſt q̇ nō curant ſcandalizare ſimpliciū mentes ſuſpecta oīno conſozcia frequētātes .et palliolo deuoti onis et bone intēcionis ſeipſos pniciose decipi entes ·Sectari enī ſtudet mens pia qđ in eplā clauiger ethereus āmonet dicēs.Cōuerſacio nē vr̄am inter gētes habētes bonāvt in eo q̄ detractant de vobis tamq̄ de malefactorib9 ex bonis opib9 vos conſiderātes glozificent deum in die viſitacionis ideſt quādo illuminati a deo intelligent veritatē.

¶ Tercio quoq̄ mens plena caritate p̄bere ſtu det exempla caritatis et largitatis manſuetu dinis et ceterarū virtutum iuxta apoſtoli pze ceptū qui.i.ad thy iiij oēz rjam aīam exhozta

tur dicẽs. Exemplũ eſto ĩfideliũ in conuerſaci
one in caritate in fide et caſtitate. ¶De oībus
quidem ſupradictis exẽplis p̄ceptum dedit dn̄s
mathei v dicens : Sic luceat lux veſtra ideſt
exẽplaris vitã corã hoībus vt videãt opa vr̃a
bona· Sed ne in debito fine fiant ſubiũgit. Et
glorificẽt prẽm vr̃m qui in celis ẽ . Magni igi
tur periculi res eſt exẽplũ prebere malũ. Nam
ſi ſcd̃m aplm̃ corrũpunt bonos mores colloq̃a
praua, qn̄to magis id efficiunt exempla praua
Exempla bona non facile hoīes imitãt᷑. mala
autem multitudo auida cupiditate ſectat᷑. Mo
dicus quippe ignis cicius inflãmat materiam
ſiccã. magnus modicam humiditatẽ. ſic cicius
corrũpunt modicũ malũ exemplum ꝙ edificat
magnum bonũ Crudelis igitur inter aīas xpi
ſanguīe redẽptas ẽ oīs qui ꝓximo ſuo ſcanda
lum prebet. Inter quos maxīe cõnumerãdi ſũt
mulieres vane q̄ quot concupiſcenciarũ et va
nitatũ cauſam viris et mulieribus p̄ſtant occa
ſiones tot vtiq̃ mortibꝰ digne ſũt dicẽte dn̄o
mathei xviij. Quꝫ autẽ ſcandalizauerit vnũ de

iſtis mimis qui in me cred ũt expedit ei vt ſuſpendatur ei mola azinaria in collo eius ideſt mortalis culpa in anima eius. et dimergatur ĩ ꝓfundum maris ideſt in ꝓfundum inferni. Et iterũ xi q v c in Ex merito. Deteriores ſunt qui vitã moresqꝫ bonoꝝ corrũpũt. hijs qui ſubſtanciam alioꝝ predia qꝫ diripiũt. Et in capſo. Sunt plurimi gregorius ait. Multũ dãpna morum a dampnis tpalibus diſtant.

¶ Tercia principalis pietas dicitur corpalis q̃ eciã tripliciter fieri poteſt

¶ Primo corde.

¶ Scdo ore.

¶ Tercio ope ſiue actũ.

¶ Primo enim corpalis pietas fit corde. Et hꝫ tres gradus.

¶ Primus eſt compaſſio.

¶ Scds cõdeſcenſio.

¶ Tercius ſupportatio.

¶ Primus gradus eſt cõpaſſio que maxime fieri debet erga infirmos. Ad quã beatus petrus hortatur i c iij dicẽs Eſtote ĩuicem cõpaciẽtes fra

ternitatis amatores.
¶ Scđs grad⁹ ē cōdeſcēcio et maxīe erga debi-
tes. Talis eī cōdeſcēcio ex cōpaſſione p̄cedenti
oriri ſolꝫ. Qui vero ꝓximo ſuo cōpaciēs ē dul
citer et facilit̄ cōdeſcēdit ī hijs videlicet q̄ non
ſunt cōtraria caritati. Et h̄ eſt qđ ad roānos
xv ca ap̄ls ait. Debe⁹ nos firmiores īfirmos et
inbecilles ſuſtinere.
¶ Terci⁹ grad⁹ ſupportacio dict⁹ eſt et maxīe
corpoꝝ infirmatorū et ſenio grauatorū. Se-
nectus enī multis infirmitatibus laboribus et
grauaminibus plena eſt. Ad taliū ergo ſuppor-
tacionem hortat̄ aplūs ad epheſios iiij dicens
Supportantes inuicem ī caritate. Et iterū ad
galathas. Alter alterius onera portate. et ſic
adimplebitis legē xpī. Vide igit̄ inenarrabilē
fructū hui⁹ ſupportacionis. quia in ei⁹ obſer
uancia tota lex dn̄i adīplet̄.
¶ Scđo corporalis pietas fit ore ſcili. cōſolādo
afflictos et maxīe q̄ ī t̄plici afflictioē puniūt̄.

¶ Primo in afflic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

tione temporali.
¶ Scđo in afflic
tione corpali·
¶ Tercio in afflic
tione iudiciali.
¶ Primo ei verbis conſolādi ſunt afflicti afflic
tione tpali. Tāta ei ē vis grā ſeu cōſolatio ver
bi ꝙ qn̄qꝫ p̄ſtācior eſt ꝙ̄ ſubuēcio man⁹. Pro
inde eccī xviij ſcriptū eſt. Nōne refrigerat ros
ſic et verbū magis ꝙ̄ datū.
¶ Scđo conſolandi ſunt afflicti afflictione cor
porali. et ad hanc hortat̄ eccī vij ca. dicēs. Nō
deſis plorantib⁹ in conſolacione ſcilicet ſuaui
um verboꝝ. Et cū lugētib⁹ ambula. Et ſanctiſ
ſimus iob imitacionis exemplū. Eram meren
tium conſolator.
¶ Tercio ꝙꝫ conſolādi ſunt q̄ afflicti ſunt afflic
tione iudiciali. ſicut ſunt carcerati et corpali
bus ſupplicijs deputati et cōdēpnati. Exēplū ſu
mam⁹ tobie de quo ſic ſcriptū ē. i. ca. Tota die
conſolabat̄ captiuos. Et ad teſſalonicēſes v a
it. aplūs. Conſolamini puſillamines. ſuſcipite

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

infirmos. Sepe eī non cōpati afflictis et tribu
latis in augmentū afflictionis eoꝝ eſt. ſicut in
amicis iob per exemplū patet. Propterea xvi
ca. ait illis Conſolatores oneroſi eſtis vos.
¶ Tercio corporalis pietas fit ope et ſubuēci-
one ¶ Septē eī ſunt opera corporalis pietatis
¶ Primū eſt cibare eſurientē. Et ad hoc horta
tur nos dn̄s per yſayā lxiij ca. dicens. Frange
eſurienti panem tuū.
¶ Scdm eſt potare ſitiētē ſicut ad romanos xij
ca. ait aplūs. Si inimicus tuus ſitit da illi po
tū. De hijs duobus iam dn̄s ꝓuerbioꝝ xv ca.
ſcriptū eſt. Si eſurierit inimic⁹ tuus ciba illum.
ſi ſitit. potū da illi.
¶ Terciū eſt colligere hoſpitem. Ad quod pe-
tr⁹ ij ca. quarto. Hoſpitales inuicem ſine mur
muracione.
¶ Quartum eſt veſtire nudum et de hoc yſaye
lviij. Cum videris nudum operi eum. et carnē
tuam ne deſpexeris.
¶ Quintū eſt viſitare infirmū ſcilicet illi ſubue
niendo ſicut ipſi neceſſe eſt. Et ad hoc hortat̄

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

ecci x dicens. Non te pigeat viſitare infirmū
Et huius pij operis vtilitatem ſubdit. Ex hoc
enim in dilectione firmaberis·
¶ Sextum eſt viſitare incarceratū. ſcilicȝ cū ef
fectu hoc eſt. viſitare illū ad ſubueniēdū ad re
dimendū et liberandū. Proinde x ad hebreos
aplūs quoſdam cōmendat dicens. Vinctis cō
paſſi eſtis ſciliiet iuxta poſſe illis ſubueniēdo.
Item p yſayā lviij dn̄s p̄cepit dicens. Diſſolue
colligacioēs īpietatis. ſolue faſciculos deprimē
tes. dimitte de carcere eos qui cōfracti ſunt li
beros. et oē opus ſiue on⁹ diſrūpe· ¶ Hec ſunt
ſex illa opa de q̄b⁹ diſtricte tn̄ diſcrete dn̄s in
iudicio diſceptabit. atqȝ p illa donabit gloriā
ſupnam dicens. mathei xxv. Venite benedicti
patris mei poſſidete paratum vobis regnum a
conſtitucione mūdi. Eſuriui et dediſtis michi
māducaē. Sitiui et dediſtis m̄ bibere. Hoſpes
erā. et collegiſtis me. Infirm⁹ erā. et viſtaſtis
me. In carcere erā. et veniſtis ad me· Et dicet
hijs qui a ſiniſtris erūt· Diſcedite a me maledic
ti in ignem eternū qui pat⁹ eſt diabolo et an-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

gelis eius. Eſuriui et non dediſtis m̄ māducaē Sitiui. et nō dediſtis m̄ bibere. Hoſpes erā. et nō collegiſtis me. Nud⁹ erā et nō cooperuiſtis me. Infirm⁹ erā. et nō viſitaſtis me. In carce re erā. et non veniſtis ad me.

¶ Septimū opus mīe eſt mortuos ſepelire. De hoc tn̄ ope non ſcribit̄ ſup̄ ꝙ ī iudicio fac tur⁹ ſit mentionē dn̄s. et maxīe ꝓpter tria.

¶ Primo qꝛ mīa proximis fit in ꝙtū ſunt mēbra xpī. mortu⁹ āt in quantū mortu⁹ eſt non eſt ꝓprie mēbrū xpī. xpūs enī ſꝫ viuens eſt ſicut dicit̄ ad hebreos vij.

¶ Scd̄o. qꝛ in ſcripturis alibi cōmendat̄ ſicut thobie q̈rto ſcriptū eſt. qꝛ thobias ſepeliebat mortuos ex hūana pietate ꝓpter qd̄ placuit deo Joſeph ꝗꝫ ab arimathia et nicodemus qꝛ dn̄m tradiderunt ſepulture.

¶ Tercio quia non eſt indigencia tam aperta

¶ Oīa igitur opera ſupradicta vt grata ſint deo fieri debent.

Huīliter.

Hylariter.

miſericorditer

¶ Primo quidē humiliter aſpicientes et cōſiderā
tes in indigēte indigēcias quas aſſumpſit pro
nobis xp̄us. mēores q3 verbi dn̄i q̄ miſericor-
dib9 dicit. Amē amē dico vobis qđ vni ex mi-
nimis meis feciſtis michi feciſtis.

¶ Scđo fieri debent hylariter teſte aplō qui ij
ad corinthios ix ait. Non ex triſticia neq3 ne
ceſſitate hec opa fiant. Et ſubdit. hylarē eni
datorē diligit de9. Et iterū eccī xxv. In oī da
to hylarē fac vultū tuū.

¶ Ter° debēt fieri miſericordit̄ iuxta illđ yſaie
lviij. Cū effuderis eſurienti aiam tuā. et aīam
afflictā repleueris tūc oriet̄ ī tenebris lux tua.
et tenebre tue erūt ſicut meridies et requiem
dabit tibi dn̄s de9 tu9 ſp. ¶ Ex hac igitur pie-
tate tria bona ſeu frcūs ſequūt̄.

¶ Primus eſt li
beratio a malo.
¶ Scđs eſt am
plificatio ī bono.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

¶Tercio eſt ꝑpe
tuacio in optimo.

¶Primus ē liberacio a malo . Vn̄ ij petri ſcđo
Nouit dn̄s pios de tēptacione eripe. Nā tales
deus eripit a malo culpe . a malo pene . a malo
gehenne.

¶Secundus eſt amplificacio in bono . Proīde
baruch vi pio cordi dominus ait. Vocabit ti
bi dn̄s nomen nouū pax iuſticie et honor pie
tatis. Per hanc pietatē ampliātur dona con-
ſciencie creſcit fama pietatis et iuſticie.

¶Terciꝰ fructus eſt ꝑpetuacio in optimo. Vn̄
ij machabeoꝝ xij de iuda machabeo ſcriptū ē.
qr conſiderabat ꝙ hij q̄ cū pietate dormicionē
acceperāt optimā haberent grām . Iſta gracia
nichil aliud ē ꝙ̄ gloria ſempiterna. Quā ex pie-
tate et ꝓpť pietatē largiri digneť nobis pijſſi
mus dn̄s ihūs xpūs. qui cū patre et ſpū ſancto
viuit et regnat deus. Per oīa ſclā ſclōꝝ. Amē.

Explicit tractatus. Sanctiſſimi pris bernardi
ni ordinis minorum de vita xpriſtiana.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
168 G 36